

Vlaams
Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 16
ingediend op 14 maart 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden
van de problematiek vanuit het werkveld,
met de heer Christian Denoyelle, jeugdrechter Antwerpen

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borgh;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 15: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door de heer Christian Denoyelle, jeugdrechter bij de jeugdrechtbank van Antwerpen	4
1. Inleiding	4
2. Situering en cijfers	7
3. Welzijn en recht	7
4. Maatschappelijke verklaringen	8
5. Factoren met invloed op de instroom	8
6. Aanbevelingen.....	12
7. Besluit	13
II. Vragen van de leden	13
Gebruikte afkortingen	17
Bijlagen:	
Bijlage 1: Nota van de heer Christian Denoyelle	19
Bijlage 2: Schriftelijke vragen van commissieleden en antwoord van heer Christian Denoyelle	29
Bijlage 3: Presentatie van de heer Christian Denoyelle	39

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Op 2 februari 2011 hield de Commissie Jeugdzorg een hoorzitting met het oog op het duiden van de problematiek vanuit het werkveld. Gehoord werd de heer Christian Denoyelle, jeugdrechter bij de jeugdrechtbank van Antwerpen.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER CHRISTIAN DENOYELLE, JEUGDRECHTER BIJ DE JEUGDRECHTBANK VAN ANTWERPEN

1. Inleiding

De heer Christian Denoyelle: Het is de bedoeling dat ik u vanuit mijn gezichtsveld vertel over de problemen die wij op de jeugdrechtbank van Antwerpen tegenkomen. Ik heb begrepen dat u meer wilt weten over de instroom en de uitstroom van de dossiers op de jeugdrechtbank om na te gaan hoe het komt dat er zoveel jongeren een beroep doen op de bijzondere jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg in het algemeen. Het zijn persoonlijke bedenkingen. Het is dus niet het standpunt van de jeugdrechtbank van Antwerpen.

Ik wou mijn uiteenzetting beginnen met enkele cijfers, dan iets vertellen over de jeugdrechtbank als kruispunt van recht en welzijn, over de maatschappelijke verklaringen, over de factoren die de instroom beïnvloeden en die de uitstroom kunnen beïnvloeden en ten slotte wou ik enkele aanbevelingen geven. Ik vind dit misschien toch wel iets te saai en daarom begin ik met te vertellen wat ik vorige week heb meegemaakt.

Vorige week was ik van dienst en ik krijg 's morgens vroeg telefoon van een zorgcoördinatrice van een school voor kinderen met gedragsproblemen waar ook een mpi aan verbonden is. Ze vraagt of ik al iets weet van de zaak van een bepaald meisje dat zwaar autistisch is. Er is een crisis geweest. Ik wist nog van niks, maar een half uur later krijg ik een vordering van de procureur des Konings van het openbaar ministerie. Het is een hoogdringende POS.

Het meisje is zwaar autistisch en heeft het al lang heel moeilijk. Ze is niet op internaat, maar wordt opgevangen door haar moeder, die het eigenlijk al lang niet meer ziet zitten om dat te doen. Ze heeft een jaar bij haar vader gewoond. De ouders zijn gescheiden. Het meisje heeft een crisis gehad op de schoolbus naar huis. Ze zat de hele tijd te schoppen met haar voeten, tot ongenoegen van de buschauffeur en medepassagiers. Ze kregen het meisje niet onmiddellijk gekalmeerd. Toen het meisje thuis kwam, deed de mama haar mee dat de school had laten weten dat ze geschorst zou worden. Het meisje krijgt een zware crisis. Ik veronderstel dat er ook klappen zijn gevallen omdat het meisje, de moeder of allebei geen blijf meer wisten met zichzelf. De moeder belt de politie en ook een ziekenwagen. Het lukt niet om haar in de ziekenwagen te krijgen, dus neemt de politie, vier agenten, haar mee. Ze hebben het meisje niet vooraf gezegd dat ze moet gaan zitten en dus blijft ze staan. Ze is een nacht in de cel moeten blijven. Het was de bedoeling om haar naar de kliniek te brengen, maar dat ging niet. Ten slotte moet de procureur beslist hebben, op aansturen van de politie, om haar in de cel te houden. De dag nadien verschijnt het meisje voor mij.

Ik kreeg dus te maken met een hoogdringende POS. Ik hoef u de voorwaarden opdat er sprake zou zijn van een hoogdringende POS niet te zeggen. Er moet een soort gevaarssitu-

atie zijn, het moet hoogdringend zijn en vrijwilligheid is niet mogelijk. Ik heb die ouders en dat meisje in mijn bureau ontvangen. Die vrouw vertelde me dat ze al lang in begeleiding was bij het comité voor bijzondere jeugdzorg en dat ze al heel lang een oplossing voor haar kind vroeg: ze kon dat immers niet meer aan, en dat meisje eigenlijk al evenmin. Ze wou hulp. Onrechtstreeks gaf dat meisje te kennen ook wel in te zien dat het zo niet langer kon, dat er wel een probleem was, maar toch wou ze naar huis. De moeder zag dat laatste helemaal niet zitten. De vader is toen ook aangekomen. Die was heel wat rustiger dan de moeder en de dochter. Hij zei dat ze wat hem betreft gerust bij hem mocht verblijven, maar het meisje zag dat niet zitten en weigerde. Ik moet eerlijk zeggen dat mijn ervaring met autisme blijkbaar heel beperkt is. Ik had dat nog nooit in dergelijke graad gezien. Dat meisje dacht zo star en toonde geen enkele flexibiliteit. Dat er een soort gevaarssituatie was en dat er dringend iets moest gebeuren, daar was iedereen het over eens. Over de vrijwilligheid valt te discussiëren.

Iedereen ziet eigenlijk wel dat er een probleem is. Iedereen wil ook hulp, maar er is geen hulp. Ja, er was een intakegesprek gepland voor de volgende donderdag in een mpi. Bij een dergelijk gesprek wordt bekeken of dat meisje wel in die leefgroep zal passen enzovoort. Toen wisten we echter hoegenaamd nog niet hoe dat gesprek zou verlopen. De avond voordien had de moeder ook gebeld naar de crisisunit van UKJA, een kinderpsychiatrische setting voor crisissituaties. Het aantal bedden daar is echter heel beperkt. Zij hadden gevraagd donderdag nog eens terug te bellen, want op dat ogenblik hadden ze geen plaats.

Het UKJA ging dus niet. Dat mpi was pas voor de week erop. Wat moest ik nu doen? Een mogelijkheid zou zijn dat ik het kind zo zou proberen te beïnvloeden dat ze toch maar zou meegaan met haar vader. Ik heb dat geprobeerd, maar ik ben er niet in geslaagd. Dat is het minst ingrijpend qua hulpverlening, en als er geen hulp nodig is en er is vrijwilligheid, moet de rechtbank dat dan opleggen? Het gaat bovendien over een kind met autisme. Wat zal het gevolg zijn als we dat opleggen? Wat gebeurt er als ik me bevoegd verklaar? Dat kind kan niet naar haar moeder. Ze wou absoluut niet naar haar vader. Voor het overige waren er geen mensen in de context die bereid zouden zijn om dat meisje op te vangen.

Een klassieker is dat dan wordt gedacht aan een instelling, of aan een crisisleefgezin dat zoiets aankan. Het is niet evident om dat zo eventjes te vinden, op een paar uur. Is een OOC een optie? Zij hebben echter geen opnameplicht, en voor een dergelijke problematiek is dat echt niet evident. Een gesloten instelling is compleet uit den boze. Het parket had eigenlijk ook kunnen kiezen voor een vordering in het kader van een MOF: er waren immers klappen gevallen. Dan zouden we heel wat stappen overslaan. Het is echter duidelijk geen MOF-situatie. De vraag rijst dan echter: wat nu? Ik heb echt met de handen in het haar gezeten. Ik heb uiteindelijk nog een aantal psychiatrische afdelingen in de rest van Vlaanderen gebeld. Ik heb Fioretti in Gent geprobeerd. Ik heb nog gebeld naar Sint-Niklaas. Op het eerste gezicht waren mijn pijlen op.

Men zou ook kunnen denken aan de bijstand van de sociale dienst die me zou kunnen adviseren. Die kon me echter niet helpen. Op dinsdagnamiddag is er immers geen permanentie van de sociale dienst, want die houdt dan teamvergaderingen en er worden andere zaken toebedeeld aan de diverse consultants. Op dinsdagnamiddag voelde ik me dus behoorlijk alleen.

Ik heb dan nog eens geprobeerd bij UKJA. Misschien zouden zij, als ik zelf zou bellen en nog wat extra druk zou uitoefenen, toch iets kunnen vinden. Ik vroeg de ouders en het kind nog even te wachten. Een uur later – de dokter-psychiater moest immers worden geroepen – kreeg ik het bericht dat ze geen plaats hadden. Ze hadden geen enkel bed over. Ik wou dat mededelen aan de betrokkenen en moeder zeggen dat ze ondanks alles haar dochter terug moest meenemen, maar de moeder had de rechtbank verlaten en was weg. Ik heb later gebeld op haar gsm, om mee te delen dat ik geen oplossing had, dat de wachtlijsten voor haar dezelfde waren als voor mij. Het speelt me zeer, maar ik kon geen plaats

aanbieden. Ik vroeg dat ze haar kind opnieuw zou meenemen. We zouden proberen zo snel mogelijk iets te doen, maar wat dat precies zou zijn, kon ik nog helemaal niet zeggen. Die vrouw was ondertussen al onderweg naar ergens in Nederland. Ze had ook de huis-sleutel mee. Het meisje had de sleutel niet. De vader kon daar ook niet binnen. Wat dan? De moeder was absoluut niet van plan naar huis te komen. Ik heb nog behoorlijk wat druk op haar uitgeoefend: ze kon toch niet verwachten dat ik een plaats zou zoeken in een instelling waar haar kind absoluut niet thuis hoorde? Ze antwoordde dat ze al de hele tijd om hulp had geroepen, maar geen hulp kreeg, en dat we haar nog wel eens zouden zien.

Uiteindelijk brengt dat meisje weer even wat tijd in een aparte ruimte door. Ik probeer de vader ervan te overtuigen haar mee te nemen. Dat lukt niet. Dat meisje belt zelf met haar gsm naar de zorgcoördinator van haar school. De cirkel is bijna rond. Na een half uur besluit ze toch voor een paar uur met haar vader mee te gaan. Ze zijn dan even in de stad gaan shoppen of zo. Daarna zou de moeder haar weer komen ophalen.

De vader heeft de situatie opgelost. Uiteindelijk heb ik dan maar een juridisch onzinnige beschikking opgesteld. Strikt genomen, betekent een hoogdringende POS dat er onmiddellijk tot uithuisplaatsing moet overgegaan worden. Ik geef het meisje echter gewoon met de vader mee. De maatregel die ik neem, houdt enkel in dat ik later nog een maatregel zal nemen. Dit is eigenlijk complete onzin.

Ik kon echter moeilijk stellen dat er sprake was van vrijwilligheid. Daardoor zou er geen toezicht van de jeugdrechtbank meer zijn en zou het comité voor bijzondere jeugdzorg het verder moeten oplossen. Dat was niet wat die mensen nodig hadden. Na een heel parcours waren ze eindelijk bij de jeugdrechter terechtgekomen. Ik kon hen niet zonder meer weer wegsturen.

Uiteindelijk is dat meisje met haar vader vertrokken. Terwijl ik me afvroeg hoe dat zou aflopen, kreeg ik telefoon van de schooldirecteur, die me vroeg hoe het zat en hoe het nu verder moest. Op dat ogenblik had ik al telefoon van de moeder gekregen. De moeder zag het absoluut niet zitten. De directeur dacht aan een collocatie. Indien opnieuw een crisis zou volgen, zouden we tot een gedwongen opname in de psychiatrie moeten overgaan. Dit zou de psychiaters ertoe verplichten hun werk te doen.

Ik heb de schooldirecteur erop gewezen dat collocaties niet zo eenvoudig te realiseren zijn. Dat meisje is vijftien jaar oud. Een gedwongen opname betekent de facto dat ze op een volwassenenafdeling terecht komt. Is dat dan de geschiktste of de minst slechte locatie? Bovendien moet hiervoor een hele procedure worden doorlopen. Het lijkt er enigszins op dat we zelf een crisis zouden willen uitlokken om dat meisje vervolgens tijdelijk de setting te bieden waar ze nog het minst slecht zit. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

Uiteindelijk blijkt de dag goed te zijn verlopen. De dag nadien heb ik de vader op zijn gsm gebeld en is ze 's avonds met de moeder meegegaan. Er is geen crisis geweest. Ik hoopte natuurlijk dat het tot de voor vandaag geplande intake rustig zou blijven.

Zaterdag is het meisje echter weer voorgeleid. Er is een crisis geweest. Na lang aarzelen, wordt besloten een collocatieprocedure te starten. Maar de arts waar het meisje heen wordt gebracht, concludeert echter dat er geen reden tot collocatie is.

Zondag is dat meisje weer in de jeugdrechtbank verschenen. Bij gebrek aan alternatieven heeft de jeugdrechter van dienst een instelling in een ander gerechtelijk arrondissement gevonden. Het meisje mocht daar een nachtje blijven. In theorie moest ze de dag nadien weer worden voorgeleid. Dit betekent dat iemand van de instelling of, gelet op het mogelijke gevaar, de politie het meisje moest brengen.

De dag nadien blijkt dat er geen crises zijn geweest en dat het meisje nog een week in die instelling mag blijven. Hoewel haar problematiek opvang niet vanzelfsprekend maakt, zijn ze ginds bereid tot vandaag voor een overbrugging te zorgen. Diezelfde avond is het echter weer misgelopen. De regels van deze voorziening stellen onder meer dat niemand een gsm op de kamer mag hebben. Het meisje wil echter haar gsm absoluut niet afgeven.

Naar verluidt, is het meisje nu toch gecolloqueerd. Ze zit in een psychiatrische afdeling voor volwassenen te wachten. Hierdoor is weer een heel nieuw hoofdstuk aangevat. Gisteren heb ik telefonisch contact gehad met de mensen van het mpi waar de intake was gepland. Ze vragen zich ook af wat er nu precies moet gebeuren. Ik hoop dat de intake goed verloopt en dat de psychiater die de gedwongen opname begeleidt, druk zal uitoefenen om de intake goed te laten verlopen. Dit zal echter niet evident zijn. Volgens de mensen van het mpi zou het meisje een kamer met een ander autistisch meisje moeten delen. Indien het mpi besluit dat het meisje niet in die omgeving past en bijgevolg daar niet kan worden opgevangen, zitten wij en dat meisje in elk geval met – als ik mij zo mag uitdrukken – een serieus ei.

Ik geef dit voorbeeld om ‘het leven zoals het is bij de jeugdrechtbank van Antwerpen’ te illustreren. De situatie is niet evident. Ik hoop dat ik hiermee al enigszins heb geschetst hoe de problemen bij elkaar komen. Ik zal nu mijn gewone uiteenzetting aanvatten. Af en toe zal ik nog naar dit voorbeeld teruggrijpen.

2. Situering en cijfers

De jeugdrechtbank van Antwerpen heeft de naam dat we veel plaatsen en veel maatregelen nemen. We krijgen regelmatig de vraag waarom dit vooral in Antwerpen het geval is.

De voorbije jaren lopen bij de jeugdrechtbank van Antwerpen telkens ongeveer 4000 dossiers. Al die dossiers hebben betrekking op unieke personen, in dit geval minderjarigen. Er zijn negen jeugdrechters. De drie jeugdrechters die burgerlijke zaken opvolgen, behandelen geen POS- of MOF-dossiers. De zes andere kabinetten zorgen voor de opvolging van de minderjarigen, zowel POS'ers en MOF'ers. Dat betekent dat elke ‘protectionele’ jeugdrechter ongeveer 625 jongeren opvolgt, en dat is eigenlijk schandalig.

De laatste jaren was er altijd een stijging van het aantal nieuwe zaken, het aantal jongeren dat nieuw onder toezicht is gekomen of de instroom, maar sinds vorig jaar is er een hele lichte daling met 5 percent. Dat is al iets, maar dat is bijlange nog niet genoeg.

Over die instroom hebben wij absoluut niets te zeggen. De jeugdrechtbank heeft daar geen enkele invloed op, wij beslissen niet zelf of iemand onder het toezicht van een jeugdrechter wordt geplaatst, dat doet het parket. Het is misschien nuttig dat u hier ook iemand van het parket uitnodigt om meer uitleg te krijgen over de instroom.

Hoe komt het dat er een stijging is? Wellicht spelen de bevolkingsdichtheid en de bevolkingsaantallen een rol, maar naar het schijnt is dat geen afdoende verklaring. Ik kom daar nog op terug. Het staat in elk geval vast dat in de provincie Antwerpen in absolute cijfers het grootste aantal jongeren woont, dat is misschien ook een deel van de verklaring.

3. Welzijn en recht

De jeugdrechtbank is eigenlijk iets heel bizar. Ze bevindt zich op de kruising tussen de welzijnssector en de juridische sector. Het concept van gedwongen hulpverlening is eigenlijk gek, want we verplichten mensen om zich te laten helpen, maar als er iets is dat in de welzijnssector altijd wordt verwacht, is het een motivatie om geholpen te worden. Er moet een motivatie zijn en het moet voor iedereen passen: voor de voorziening, voor het pleeggezin en zo meer, maar wij dwingen hen om hulp te aanvaarden.

Ook de omgekeerde beweging bestaat. Mensen vragen me om aan de crisisunit van de psychiatrie op te leggen dat hun kind daar moet worden opgenomen, maar daar heb ik niets over te zeggen. Ik kan zelfs niet aan een mpi zeggen dat het een kind moet opnemen – dat zou trouwens ook niet gezond zijn. Ik kan absoluut geen gedwongen hulpverlening opleggen.

4. Maatschappelijke verklaringen

U vraagt een verklaring voor de toename van het aantal minderjarigen dat een beroep doet op hulpverlening. Er is de demografische evolutie. Antwerpen steekt er met kop en schouders bovenuit. Ik ben geen socioloog en ik heb dus geen flauw idee van de verklaring hiervoor. Ik kan wel iets bedenken: de bevolkingsdichtheid, de algemene samenlevingskwesties in de grootstad met verschillende culturen, de illegaal in de stad verblijvende mensen, de kansarmoede.

Cijfers zeggen natuurlijk niet alles. Is er meer nood aan hulpverlening dan vroeger of is er gewoon veel meer aandacht voor?

5. Factoren met invloed op de instroom

Ik kom tot de factoren die invloed kunnen hebben op de instroom. Als de andere goed werken, hoeft men minder naar de jeugdrechtbank te komen. Er is dus een soort filter binnen de vrijwilligheid of binnen de – wat ik zou noemen – ‘pre-vrijwilligheid’. Als daar goed wordt gewerkt, zijn er twee mogelijke bewegingen.

Ofwel werken ze daar zo goed en kunnen ze alles zelf oplossen. Dan hoeft er natuurlijk geen dwang te worden uitgeoefend, dan hoeft er misschien geen georganiseerde hulpverlening te zijn, maar is het al voldoende dat bijvoorbeeld de politie eens over de vloer komt.

Ofwel is er een omgekeerde beweging. Bijvoorbeeld: in het nationaal veiligheidsplan werd als prioriteit opgenomen om aandacht te schenken aan intrafamiliaal geweld. Als de politie goed werkt, aandacht besteedt aan intrafamiliaal geweld en dit actief opspoort, zal ze veel meer dingen opmerken die niet door de beugel kunnen. Daardoor wordt een hele machinerie in gang gestoken en wordt een instroom gecreëerd. De uitbouw, de organisatie, de prioriteiten van de politiediensten, spelen dus een rol bij de instroom van dossiers. Wie zoekt, die vindt.

Als de scholen, de CLB's, de VK's, de JAC's, het CAW en zo meer, goed en heel laagdrempelig werken, als ze zelf protocollen en gedragscontracten hebben en alles zelf kunnen oplossen, zijn wij niet nodig.

Het comité voor bijzondere jeugdzorg heeft nu wachttijden. Mensen komen daar met een hulpvraag, maar kunnen pas na enkele weken worden ontvangen voor een eerste gesprek. Op die tijd kan er natuurlijk veel gebeuren. Mensen willen wel hulp, maar ze moeten wachten om ontvangen te worden. De bedoeling van bemiddelingscommissies is te bemiddelen en tot een minnelijke schikking te komen. Als zij effectief kunnen bemiddelen en voldoende gezag uitstralen om druk uit te oefenen of om de mensen zo te overtuigen om een bepaalde hulpverleningsvorm te aanvaarden, dan is er geen dwang van een jeugdrechtbank nodig.

Daarbij is het essentieel hoe je het begrip ‘vrijwilligheid’ gaat invullen. Het begrip ‘vrijwillige hulpverlening’ klinkt heel netjes, maar wat is dat precies? Ik verwijs naar de case van daarnet: iedereen wilde wel hulp en is zich bewust van het probleem. Maar je kunt discussiëren over de wil van dat meisje. Je hebt het decreet rechtspositie van de minderjarigen enzovoort. Als de minderjarige het niet ziet zitten, gebeurt het niet enzovoort. Dat meisje zelf wil wel hulp, maar misschien niet die bepaalde vorm van hulpverlening. Is dat

dan vrijwilligheid of niet? Is het voldoende dat er gebrek is aan verzet? Zo heb ik een heel aantal pleegplaatsingen gehad omdat de vader spoorloos is, naar het buitenland is vertrokken of – bij wijze van spreken – gewoon ergens in de goot zit. Als je het begrip vrijwilligheid invult in die zin dat alle partijen, zowel vader, moeder als de minderjarige volledig akkoord moeten gaan met die welbepaalde vorm van hulpverlening, dan is er daar geen sprake van vrijwilligheid. De kans op ‘vrijwilligheid’ wordt dan al veel kleiner dan als je genoeg neemt met een invulling die minder strak is.

Het is niet evident. Wanneer wordt het stimuleren tot een bepaalde vorm beïnvloeding, wanneer wordt het druk uitoefenen en wanneer wordt het dwang? Dat is een afweging die moet worden gemaakt.

Het openbaar ministerie is nog een andere belangrijke factor, zeker voor ons dan. Het openbaar ministerie beslist, op basis van adviezen, telefoons en informatie die zij krijgen, of er dwanghulpverlening nodig is. Het is dus niet aan de jeugdrechtbank zelf om dat te beslissen. Het parket is een belangrijke filter. Ofwel zegt het openbaar ministerie, bijvoorbeeld op basis van de processen-verbaal van de politie, dat ze iets gaan melden aan de bemiddelingscommissies, ofwel sturen ze het door. Dan heeft het parket nog de keuze om de zaak niet voor de jeugdrechtbank te brengen dan wel om er een gewone POS van te maken – al dan niet na verwijzing door de bemiddelingscommissie, als zij niet tot een minnelijke schikking zijn gekomen.

Ofwel heb je een hoogdringende POS-vordering. Dan sla je dat hoofdstuk van de bemiddelingscommissie en de poging om dat in vrijwilligheid op te lossen al over. Dat kan alleen als die strikte voorwaarden vervuld zijn, met de consequentie – dat mag je niet vergeten – dat je het kind eigenlijk uit huis moet plaatsen.

Het parket heeft nog een derde mogelijkheid, de MOF-vordering. Ik heb daarnet een voorbeeld gegeven van de moeder die de dochter slaat of omgekeerd. Als dat dan wordt beschouwd als een misdrijf met slagen en verwondingen en je neemt een MOF-vordering, is de zaak ook bij de jeugdrechtbank aanhangig. Dan zit je met eenzelfde scala aan maatregelen die je kan treffen, maar wel met een aantal andere voorwaarden dat eraan verbonden is.

Heel veel MOF-vorderingen zijn ook eigenlijk POS-vorderingen. Het is soms echt dubieus. Beschouw het voorbeeld van een meisje dat alsmaar wegloopt en tegen zichzelf moet worden beschermd. Meisjes – dat weet iedereen – gaan niet zo snel in de criminaliteit. Zij gaan eerder probleemgedrag stellen, zoals wegvluchten uit de instelling, tijdelijk onderduiken en verblijven op bepaalde dubieuze adressen. Ze zeggen dan dat ze bij een vriendin of vriend – die ze misschien nog maar een uur kennen – hebben verbleven.

Kortom, in zo’n problematiek kan je stellen dat je het meisje moet beschermen, want je kan haar niet helpen, aangezien ze altijd gaat lopen. Dan moet je haar naar Beernem sturen of in een time-outproject plaatsen. U weet ook – of hebt al gehoord van jeugdrechters – dat er in Beernem geen plaats is. Wat moet je dan doen? Misschien is er wel nog een bufferplaats. Dat is een plaats die voorbehouden wordt voor jongeren die een misdrijf hebben gepleegd dat behoorlijk ernstig is. Dat is dan voor het parket gewoon de kapstok om te kunnen zeggen: “Er is druggebruik geweest in het bijzijn van minderjarigen, dat is strafbaar met meer dan vijf jaar gevangenisstraf – mochten ze volwassen zijn. Ik neem dus een MOF-vordering en zo kunnen we dat meisje toch nog plaatsen.”. Dat is niet logisch, omdat het eigenlijk een POS is.

Ik wil maar zeggen dat het onderscheid tussen POS en MOF soms heel dubbelzinnig en eigenlijk niet fair is. Het overgrote deel van de jongeren die voor de jeugdrechter komen, zijn jongeren met problemen. Bij de ene uit dat zich in crimineel gedrag. Bij de andere is het vooral een problematische opvoedingssituatie.

Het beleid en de werking van het openbaar ministerie zijn dus wel heel belangrijk. Bovendien hangt er heel veel van af hoe het parket reageert. Je kunt een beleid hebben waarin je heel veel respect hebt voor de grondwettelijke 24 uur. Als er een vrijheidsberoving is en een arrestatie, moet er binnen de 24 uur gehandeld worden. Dan moet je snel werken. Ter vergelijking: een ouder kan ten aanzien van een kind dat iets gedaan heeft wat niet mag, twee dingen doen: ofwel het meteen even in de hoek plaatsen ofwel het kind een week later aanspreken over wat hij vorige week heeft gedaan. Van het beleid van het parket hangt heel veel af. Je kunt zo snel mogelijk een reactie willen, of dan toch een reactie waarbij een jeugdrechter iets kan zeggen. Dan krijg je een heel andere situatie dan als je alles op zijn beloop laat. Dan heb je een heel ander arsenaal van mogelijke maatregelen. Als je wordt geconfronteerd met een erg misdrijf, is het problematisch als je er niet meteen op kunt reageren en als je moet zeggen: “Kom volgende week eens terug.”.

Het parket kan ook proberen op voorhand zaken van de jeugdrechtbank tegen te houden. Een spijbelaar is hier het klassieke voorbeeld. Er zijn protocollen afgesloten met scholen waarbij het parket ingrijpt als het echt niet gaat. Parketcriminologen nodigen die jongere dan uit en waarschuwen hem dat het vijf voor twaalf is en dat hij zal worden doorgestuurd naar de jeugdrechter als het niet goed komt. Dat is een beetje een grijze zone. Ik kan daarmee leven, als de procureur geen jeugdrechter gaat spelen. Daar ligt het gevaar. Maar het is wel duidelijk dat als het parket daar ook al druk kan uitoefenen, er misschien al een deel niet meer in de gedwongen hulpverlening terechtkomt. Omgekeerd kun je bij spijbelaars ook veel tijd verliezen. Ze hebben al een gedragscontract gehad. Soms is er via het comité of de bemiddelingscommissie nog een poging gedaan. Dan wordt het doorgestuurd naar het parket, dat de jongere ook nog eens een paar keer probeert uit te nodigen en hem zegt dat hij naar school moet gaan. Dat gaat dan een tijdje goed, en dan weer mis. En uiteindelijk is er, wanneer die jongen al 17,5 jaar is, een vordering en mag de jeugdrechtbank proberen het goed te krijgen een halfjaar voordat de jongere niet meer leerplichtig is.

Ik heb mij niet uit te spreken over het beleid van het parket. Ik kan wel zeggen dat er in Antwerpen een constructieve samenwerking is.

We moeten ook kijken naar onszelf, naar de werking van de jeugdrechtbank. We willen natuurlijk altijd zo snel mogelijk adequaat proberen te helpen. Wij hebben een permanentie. Er zijn in Antwerpen altijd twee jeugdrechters in permanentie, in het weekend is dat er één. Ook dat heeft een impact. Het comité heeft dat bijvoorbeeld niet. En in sommige jeugdrechtbanken is dat ook niet zo. Of daar is die cultuur er niet waarbij je als buitenstaander er zeker van bent dat er een jeugdrechter zal komen.

Zo waren er vorig jaar in een bepaald arrondissement, dat ik niet zal noemen, twee minderjarigen met een drugsverslaving, die samen in een instelling zaten, op een zaterdag naar Antwerpen gekomen. Ze hadden op een bus, na drugs te hebben gebruikt, een jongen gegijzeld, die er dan voor moest zorgen dat ze aan drugs konden geraken. Het parket pakte die twee jongeren op. De ene was al onder toezicht van de jeugdrechter in Antwerpen geplaatst, de ander stond onder toezicht van de jeugdrechter ergens anders. Bij ons is er permanentie. Er was geen plaats in een gesloten instelling. Ik heb die jongen, omdat ik vond dat het er serieus over was, naar Everberg gestuurd. In het andere arrondissement werd die andere jongen niet eens voorgeleid. Die jeugdrechter was er niet in het weekend en zou die jongen ontbieden op zijn kabinet in de loop van de week. Dat is misschien ook een verklaring voor het aantal Everbergers want als die jongen enkele dagen later nog voor de jeugdrechter komt, heeft dat misschien geen zin meer om die jongen dan nog naar een gesloten instelling te sturen, en zeker niet naar Everberg. Ik denk dat de wet het ook niet toelaat.

Alleen al het feit dat er een permanentie is, opent voor sommige mensen deuren. De politie komt, er moet iets gebeuren, het parket moet iets doen. Dan kun je de zaak niet nog eens naar het comité sturen om te zien wat er allemaal achter zit. Dat gebeurt dan niet.

Wij plaatsen niet voor ons plezier. Absoluut niet. Ik spreek voor mezelf. Ik probeer altijd af te wegen welke maatregel het meest adequaat is. Men kan over de te nemen maatregel van mening verschillen, maar ik probeer toch in eer en geweten alle elementen af te wegen. Wij plaatsen alleen maar als wij daar een reden voor hebben. Tot daar de rechtspraak zelf.

Wij doen ook aan zelfkritiek. We hebben ons laten doorlichten door de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde. De resultaten zijn nog niet bekend. Ik ben even benieuwd als u om te weten hoe onze werkprocessen verbeterd kunnen worden. 620 jongeren opvolgen met zes jeugdrechters is bijna onbegonnen werk. We werken zo efficiënt mogelijk met de middelen die we hebben. Maar als het nog kan verbeteren, graag ...

Ik kom bij de uitstroom. Vanaf het moment dat er een dwangmaatregel is genomen, leggen de meeste mensen of instanties zich daarbij neer. Het is blijkbaar heel moeilijk om terug te keren naar de vrijwilligheid. Sommige mensen zijn gewend geraakt aan de jeugdrechtbank, ook al hebben ze er kritiek op. Anderen willen in vrijwilligheid gaan en dat door de consulent laten onderzoeken. We proberen dat te stimuleren, maar ze moeten wel zelf naar het comité voor bijzondere jeugdzorg gaan om hulp te vragen. Als het comité de zaak ziet zitten en er is vrijwilligheid, dan kan het dossier bij ons worden afgesloten. Voor sommige mensen is het echter al te veel om de hoorn op te nemen en het comité te bellen, laat staan om ernaartoe te gaan. Hoe actief willen we dat die mensen die vrijwilligheid gaan vragen?

Voor de welzijnssector zelf, de voorzieningen dus, is het handig om een jeugdrechter te hebben. Hij is makkelijk bereikbaar, de situatie is helder, de rechter beslist. De instellingen proberen de ouders er wel bij te betrekken maar dat lukt zeker niet altijd. Ze houden zich niet aan de afspraken of komen niet opdagen. Dan is het handig om een jeugdrechter te hebben die beslist 'zo en zo' zal het gaan en niet anders.

Er wordt gezegd dat we te lang en/of te veel plaatsen. Er zijn wettelijke verschillen tussen MOF'ers en POS'ers. Ik sprak al over de buffercapaciteit. Bij een POS kunnen wij in theorie een gesloten plaatsing doen. Daar staat geen beperking op, terwijl de federale wetgeving in verband met misdrijven veel grendels heeft ingebouwd om de duur van de plaatsing zo veel mogelijk te beperken. Federaal gezien mogen MOF'ers maximaal zes maanden in een gemeenschapsinstelling. Dat is een politieke optie, geen probleem, maar tegelijk is zo'n instelling soms zelf vragende partij om jongeren langer te kunnen begeleiden. Zo werkt de behandelunit van De Hutten in Mol enorm goed. Dat is een traject van minstens negen maanden. Een plaatsing van zes maanden is dan te kort. Die kan worden verlengd, de jongere moet dan terugkomen, maar dat is om problemen vragen want de jongere hoopt om toch 'vrijgelaten' te worden. Je kan je afvragen of in sommige gevallen het wel mogelijk is om wat jaren scheef is gelopen, recht te trekken in enkele weken.

In een hoogdringende POS moet het kind zo snel mogelijk uit het gezin worden gehaald. De fase van de vrijwilligheid wordt dan overgeslagen. Het kan gebeuren dat we bij een hoogdringende POS geen plaats kunnen aanbieden. Een andere oplossing is moeilijk. Onder toezicht stellen van de sociale dienst kan volgens het decreet niet. Een reguliere thuisbegeleiding kan niet. Crisishulp aan huis zou wel kunnen omdat dat een project zou zijn. Wat er ook van zij: we proberen pragmatisch te zijn en organiseren toch binnen een hoogdringende POS kortdurende thuisbegeleiding van een maand die het best onmiddellijk start. Ik ben daar een fervent voorstander van, maar dat lukt niet altijd. Ik heb het in al die jaren een paar maanden geleden eindelijk eens meegemaakt: een meisje kreeg na een korte plaatsing van slechts een week crisishulp aan huis. Dat was de perfecte oplossing.

Er gaat veel meer aandacht naar de MOF'en dan naar de POS'en. Ik vind dat niet terecht.

Er zijn verschillen tussen de jongens en de meisjes. Er zijn – ik weet het niet precies – een veertigtal plaatsen in Beernem? Voor jongens zijn er meer. Ik vind nochtans dat er ook veel nood is aan gesloten plaatsen voor meisjes.

De wet zegt ook dat we rekening moeten houden met de beschikbare capaciteit op dat ogenblik. Ik weet niet wie dat heeft uitgevonden, maar ik ben daar een erge tegenstander van. Ik snap het, maar het is eigenlijk niet ernstig. U vraagt ons om rekening te houden met de plaatsen die er zijn en daartussen mogen we kiezen. Ik dacht dat het de bedoeling was dat ik de meest gepaste hulpverlening aan een jongere zou aanbieden. Als ik zeg dat iemand naar een oriëntatiecentrum moet zodat er eindelijk eens een juiste diagnose kan worden gesteld en gepaste hulpverlening zou kunnen volgen, zou dat moeten kunnen. Ik moet ze nu vaak terug naar huis sturen omdat het niet kan of ze van crisisplaats naar crisisplaats sturen tot er eindelijk een plaats is in een OOC. Dat is een ramp, maar ja: ik moest wel rekening houden met de beschikbare capaciteit op dat ogenblik. Soms is het echt zoeken naar een bed. Ik kan ze niet op de jeugdrechtbank laten slapen, en ze zelf in huis nemen, doe ik niet. Een anekdote: ooit heeft een collega eens iemand bij wijze van protest naar een minister gestuurd. Die is afgewezen in het hof van beroep omdat de minister geen betrouwbaar persoon was in de zin van de wet.

Er kan ook geen cumul in een POS. In een MOF kunnen we verschillende maatregelen combineren, maar in een POS niet. Dat is heel jammer. Ik veronderstel dat het ook om budgettaire redenen is.

Als ik de mogelijkheid zou hebben om van in het begin de juiste maatregelen te treffen, dan zou dat fantastisch zijn. We zouden misschien als denkoefening eens tabula rasa kunnen maken. We kijken naar elk kind dat momenteel geplaatst is of hulpverlening heeft, en dan gaan we na waar elk kind eigenlijk zou moeten zijn: in een mpi, in de psychiatrie, in een nog te creëren instelling waar er multidisciplinair wordt gewerkt. Ik denk dat er serieuze verschuivingen zouden gebeuren.

Ik heb het daarnet gehad over opvoeden. Ook een jeugdrechter probeert altijd vanuit een pedagogische hoek naar die jongere te kijken. Als je gedwongen hulpverlening wilt, dan moet je wel effectief en efficiënt kunnen optreden en dat kan je maar als je consequent kunt zijn. Ik heb al zo vaak aan een jongere gezegd dat hij naar die of die instelling moet, maar dat het niet kan en dat ik hem dus naar huis moet laten gaan. Ik zeg hem dan dat als hij nog iets mispeutert, hij zeker moet gaan. Als er plaats is, denk ik dan. Dat is niet het meest pedagogisch verantwoorde signaal dat je kunt geven aan een jongere.

6. Aanbevelingen

Tot slot kom ik bij de aanbevelingen. Er zou wat meer eenduidigheid moeten zijn over de concepten van vrijwilligheid, gedwongen hulp en hoogdringendheid. Je kunt daarover discussiëren: het kan dringend zijn, maar wanneer is het hoogdringend? Het is haast altijd dringend. Het versterken van 'vrijwillige' hulpverlening zal natuurlijk geld kosten. Er moet ook een grotere onmiddellijke beschikbaarheid van hulpverlening komen. Ik heb al voldoende duidelijk gemaakt dat we in crisissituaties onmiddellijk moeten kunnen reageren en liefst onmiddellijk goed. Er moeten meer perspectieven komen om op kortere termijn te diagnosticeren, te plaatsen of andere maatregelen te nemen. Er moet meer aandacht komen voor POS'ers in plaats van te focussen op het crimineel gedrag want dat is meestal een uitloper van iets anders.

Het vergroten van de capaciteit voor crisishulp aan huis, van OOC's, van time-outs en meer gesloten plaatsen voor meisjes, is nodig. De gedragsproblematiek bij sommige jongeren is soms te groot, zodat het misschien beter zou zijn om een soort gesloten instelling te creëren waar er multidisciplinair wordt gewerkt. Het spijt me om het te zeggen maar sommige jongeren kan je niet op korte termijn behandelen. Er zijn sectoroverschrijdende

samenwerkingsverbanden nodig waar er eventueel een voorziening is die regelmatig een beroep kan doen op een gemeenschapsinstelling voor een time-out om dan terug verder te gaan in het traject. Gestructureerde kortdurende residentiële begeleiding is goed. Het toelaten van een combinatie van maatregelen in een POS, lijkt me ook nuttig.

7. Besluit

Als er iets is dat u wat mij betreft moet onthouden, is dat het volgende. Ten eerste, de – positieve of negatieve – dynamiek bij andere actoren heeft een aanzienlijke invloed op het aantal dossiers in het gedwongen kader. Dat lijkt evident. Ten tweede, mochten we onmiddellijk de meest gepaste hulpverleningsvorm kunnen aanbieden, dan zou dat ook al veel uitstroom kunnen bewerkstelligen.

Mevrouw Else De Wachter: Ik dank u zeer voor uw uiteenzetting vanuit de praktijk. Het is enigszins nieuw voor de commissie dat we niet alleen een uiteenzetting hebben gekregen van u, maar dat u zelf ook heel wat vragen hebt gesteld over termen, thema's en projecten, dat u daar duidelijkheid over hebt gevraagd.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Katrien Schryvers: Ik dank u voor uw gedreven uiteenzetting. Als commissie zoeken we de oorzaken van de stijgende instroom van kinderen en jongeren – ook op alsmäär jongere leeftijd – in de jeugdhulp. U hebt daar een aantal cijfers over gegeven. U hebt er ook een aantal vragen bij gesteld. Het is ook onze bedoeling te onderzoeken hoe we eventueel, als we oorzaken kunnen detecteren, maatschappelijk kunnen ingrijpen, zodat de instroom afneemt. U hebt gesteld dat die stijging van de instroom misschien deels te verklaren is door het goed werkende voortraject. Intrafamiliaal geweld is een van de prioriteiten in het Nationaal Veiligheidsplan, net als in heel veel zonale veiligheidsplannen. Daardoor is er meer aandacht voor, en meer aangiftebereidheid. Dit is meer bespreekbaar geworden. Daarmee stelt u eigenlijk dat er vroeger wellicht veel meer verborgen problemen waren, die nu toch aan de oppervlakte komen en waarvoor er een hulptraject, al dan niet gedwongen, moet worden opgezet. Ik denk dat u gelijk hebt. Dat is niet slecht: problemen mogen niet verborgen blijven. Zijn er volgens u echter nog andere oorzaken, zoals de druk op de maatschappij of de verdunning van ons sociaal weefsel? Hebt u daar enig zicht op? Voelt u dat in reacties die u krijgt, in problemen die u worden voorgelegd? Ik heb zelf ook al heel veel dossiers gelezen. Vaak zijn die heel schrijnend.

De discussie over het onderscheid tussen POS en MOF wordt vaak gevoerd. Pleit u ervoor dat onderscheid op te heffen, omdat het vaak heel artificieel wordt gebruikt?

Wat hier ook meer naar voren komt, is de problematiek van de juridisering van onze maatschappij. Hulpverleners, maar ook ouders, voelen steeds meer de druk om toch maar te hebben ingegrepen als ze denken dat ze een probleem hebben gedetecteerd. Meent u dat dit soms ook zorgt voor overdreven reacties, waarbij men ingrijpt om nadien niet verantwoordelijk te kunnen worden gesteld, terwijl er misschien niet zo'n groot probleem is?

Ik onthoud absoluut uw pleidooi voor de meest gepaste hulp. Er bestaat heel duidelijk een spanningsveld tussen die gepaste hulp en de vraag waar er plaats is. Ik vind het schrijnend, maar ik wist ook wel dat u bij de jeugdrechtbank 's ochtends moet beginnen te telefoneren om een plaats te vinden. We hebben de gemeenschapsinstelling in Mol bezocht. We hebben het daar ook gehoord: wie eerst komt, eerst maalt. Wie eerst belt, wordt binnengelaten. Moet u zich vaak richten tot een gemeenschapsinstelling omdat u geen alternatief meer hebt en die instellingen een opnameplicht hebben?

De heer Christian Denoyelle: Ik ben absoluut geen socioloog. Ik denk inderdaad dat er maatschappelijke tendensen zijn van juridisering, problematisering en zelfs psychologi-

sering. Dat is echter een louter persoonlijke mening, die op geen enkel wetenschappelijk onderzoek is gebaseerd.

Soms hebben mensen nood aan een etiket of een diagnose. Ik heb een psychiater gekend die kanker had. Hij kon daar blijkbaar vrij goed mee leven. Patiënten vroegen hem vaak wat ze nu precies hadden. Hij vroeg hen of het nu zo belangrijk was om te weten wat ze precies hadden: ze moesten er toch mee leven. Hij vond het weliswaar goed om te weten dat hij kanker had, maar hij moest uiteindelijk wel leven met de symptomen.

Ik ga kort door de bocht, maar tegenwoordig is bijna alles ADHD, terwijl er vroeger misschien de neiging was om het te hebben over moeilijk handelbare kinderen. Dat is ook niet netjes, maar door te zeggen dat een kind ADHD heeft, is het alsof de zaak is opgelost. Het is goed om weten dat een kind autisme heeft, maar uiteindelijk zijn er nog altijd aangrijpingspunten nodig om daarmee om te gaan. Iedereen is anders. Ook op juridisch vlak zijn er dergelijke tendensen. De maatschappij evolueert en verwacht steeds meer van de overheid. De mensen kunnen het niet meer aan en de overheid, wie dat dan ook moge zijn, moet het maar oplossen. Daarbij vergeten ze dat de overheid ook maar uit mensen bestaat. De artsen moeten de medische problematiek oplossen. De mpi's moeten jongeren met autisme opvangen. Zo ontstaat al snel een hokjesdenken. Een jongere laat zich echter niet zo gemakkelijk in hokjes vangen.

De instellingen kunnen hier niet veel aan doen. Het is moeilijk de tussenschotten te doorbreken. Als zij het niet meer aankunnen, vinden zij dat de bijzondere jeugdbijstand of de psychiatrie het moeten oplossen. De psychiatrie behandelt echter enkel de individuele problematiek. De context wordt hier niet in opgenomen.

De zigeunerfamilies vormen een goed voorbeeld. We kunnen daar moeilijk mee werken. En wat met rondtrekkende zigeunkinderen met wisselende verblijfplaatsen? Welke voorziening kan die jongeren opvangen en met hen een effectief hulpverleningstraject afleggen? We kunnen ze in een open voorziening plaatsen, maar veel van die jongeren willen daar zo snel mogelijk weg. Er zijn cultuurproblemen. Bovendien zijn er taalproblemen. Ik ken – bij manier van spreken – weinig hulpverleners die Roemeens spreken. Het lijkt me niet eenvoudig telkens met tolken te werken. Culturele factoren spelen, met andere woorden, ook een rol.

De tendensen in de maatschappij leiden tot een problematisering. Vroeger speelden kinderen in het bos en trokken daar wel eens een tak van een boom of namen fruit weg uit de tuin van een boer. Als dat nu gebeurt, wordt de politie erbij gehaald. Die jongeren worden voorgeleid. Misschien worden ze gearresteerd en krijgen ze te horen dat ze voor de jeugdrechter moeten verschijnen. Kinderen die op straat spelen, maken te veel lawaai. Een buurtcomité vindt dat dit moet stoppen. Hoe ver zal dit allemaal gaan? Ik heb geen zicht op deze tendensen in de maatschappij. Gaat het om reële problemen of om een problematisering?

Het lijkt me overdreven het onderscheid tussen een POS en een MOF helemaal op te heffen. Het lijkt me beter het scala aan maatregelen meer op elkaar af te stemmen. Combinaties zijn immers mogelijk.

Bij ons staat alles in een enkel dossier. Wij kijken immers naar de minderjarige als persoon. In sommige arrondissementen maken ze voor eenzelfde jongere twee dossiers. MOF en POS worden apart gehouden. Dat is misschien goed voor de statistieken. Indien er ook nog een vechtscheiding of zo mee gepaard gaat, komt er ook nog eens een burgerlijk dossier bij.

De burgerlijke jeugdrechter wordt niet geacht de inhoud van een POS-dossier te kennen. Een burgerlijke rechter moet zich immers lijdzaam opstellen en de zaak beoordelen op

basis van wat partijen en hun advocaten de rechter voorschotelen. Hij mag volgens sommigen met de verslaggeving in het POS-dossier geen rekening houden. Ik ben het hier niet mee eens. In 1965 was de idee achter de aanstelling van jeugdrechters dat ze zicht zouden hebben op de volledige situatie. Dit zou een gevaar voor de familierechtbanken kunnen zijn, maar dat punt is hier niet aan de orde. In elk geval moet een burgerlijke jeugdrechter die de inhoud van een POS-dossier niet kent of niet wordt geacht te kennen een hele omweg langs het parket maken om daarover informatie te krijgen. Dit lijkt me weinig zinvol.

Een POS-dossier wijst op een echt problematische opvoedingssituatie. Dit rechtvaardigt echter niet altijd het gedrag van de betrokken jongere. Dat iemand een ongelukkige jeugd heeft gehad, betekent niet dat hij zo maar alles mag. We moeten ook kunnen optreden. Soms wordt een bepaalde grens overschreden. Dit gaat natuurlijk in de richting van het jeugdsanctierecht, wat ook niet de oplossing voor alle problemen vormt. Een POS moet worden aangepakt. Daarnaast kan ook een pedagogisch signaal worden gegeven. Om duidelijk te stellen dat iets niet mag, kan een jeugdrechter een aantal uren dienstverlening of een herstelbemiddeling opleggen. Hij kan de jongere naar een herstelgericht groepsoverleg sturen om de vergoeding van de schade te bespreken. Op dat ogenblik is de dualiteit nuttig. Zodra op dat vlak een klik is gemaakt, kunnen we het misdrijf vergeten. Indien de thuiscontext echter nog steeds problematisch is of indien de jongere niemand heeft om op terug te vallen, moeten we de POS blijven aanpakken. In dat geval kunnen we een oplossing zoeken zonder onmiddellijk het etiket POS of MOF op die mensen te klevan.

De opnameplicht is geen evidentie. Soms zou ik graag hebben dat iedereen die verplichting zou hebben. De voorzieningen werken echter met leefgroepen. Dat is ook niet altijd ideaal natuurlijk en kan moeilijk een gezin vervangen. Het is een leefomgeving met allemaal jongeren. De samenstelling van die groep leidt tot een zekere groepsdynamiek. Indien een zwaar problematisch geval in die groep wordt geplaatst, kan ik me inbeelden dat er geen ruimte voor anderen meer is. Hoewel soms bedden vrij zijn, zou de komst van nieuwe jongeren problemen in de groep kunnen creëren. Net om die reden zijn de intakes zo belangrijk.

Soms leidt dit ertoe dat iemand overal bot vangt of te lang moet wachten. De open instellingen, die geen opnameplicht hebben, melden dat het niet werkt en dat ze motivatie of de medewerking van de ouders verlangen. Op den duur blijft er niets anders over dan Mol, Ruiselede of Beernem. En dan is het wie eerst komt, eerst maalt. Soms bellen de consultants al van 's morgens vroeg om plaats te vinden – of bel ik zelf, want soms krijgen de consultants te horen dat er geen plaats meer is, maar is er als ik bel, soms wel nog iets mogelijk.

Het is dus een groot probleem, maar gelukkig hebben we de gemeenschapsinstellingen nog. We kunnen discussiëren over open of gesloten instellingen, maar sommige jongeren moeten we echt wel opsluiten, zeker tijdelijk, maar sommigen heel langdurig. Dat is nodig om een gedragsverandering te bewerkstelligen, want op één maand of op twee weken tijd kan niet worden rechtgetrokken wat al jaren verkeerd loopt.

Sommige jongeren moeten worden opgesloten om daarna verder te kunnen in een ander systeem, al is het dan de vraag waar zo'n jongere terecht kan. Ik hoef u niet te vertellen over de knelpuntdossiers. Nu zijn er jongeren die echt rondjes draaien en van de ene instelling naar de andere gaan.

Zo heb ik nu een jongere onder verlengd toezicht geplaatst door een MOF dat hij ooit eens heeft gepleegd, want voor een POS kan dat niet. De jongen heeft een agressieprobleem. Op zich is het geen slechte jongen, maar hij heeft een heel zware hechtingsstoornis. Als hij losbarst, stelt hij dreigend en dominant gedrag. Hij kan zichzelf dan niet meer controleren, maar gelukkig is het niet zo erg dat hij gecolloqueerd moet worden. Die jon-

gen heeft geen thuiscontext. Als we zijn verhalen lezen, is het ‘De helaasheid der dingen’ in het kwadraat. Het is vreselijk, maar die jongen heeft niemand om op terug te vallen. Bovendien heeft hij ook een mentale beperking. Hij snapt het niet, hij wil een normaal leven leiden, maar dat zal nooit gebeuren.

Hij zat al heel lang in Ruisselede. Op een bepaald moment kreeg hij de kans om in een project te stappen, maar al in de auto onderweg ernaartoe, is het misgelopen. Hij is uitgebarsten tegenover de begeleiders en zij hebben hem teruggebracht naar Ruisselede. Daar wisten ze ook niet goed wat gedaan: de jongen tot zijn achttien jaar in Ruisselede laten? De wet bepaalt dat ik hem om de drie maanden moest zien, daarna om de maand. De jongen deed me zelf een projectvoorstel, maar daar kon ik niet op ingaan, er waren verdachtmakingen tegen de man die hem zou opvangen. Het was een zware teleurstelling voor de jongen, het werd dus Ruisselede.

Vlak voor de zitting van twee weken geleden, is de jongen gevlucht uit Ruisselede. Hij is nog altijd niet gevonden. Hij weet waarschijnlijk niet dat ik heb beslist dat hij onder verlengd toezicht staat, hij zal wellicht onderduiken tot zijn achttien jaar, veronderstellende dat het dan gedaan is met de jeugdrechtbank. Het zal dus een heel zware teleurstelling worden voor hem. Ondertussen zitten we wel nog met een probleem. Die jongen op de leeftijd van achttien jaar gewoon de volledige vrijheid te geven, dat zal niet gaan. De sociale dienst zat ook op een dood spoor, de leeftijd speelt daarbij een rol, want na achttien jaar is er de overstap van jongerenbegeleiding naar volwassenenbegeleiding. Ik ben heel benieuwd hoe we het probleem zullen oplossen.

Opnameplicht, ja, maar bij gebrek aan een alternatief moeten jongeren een heel traject afleggen. Het is vreselijk dat het soms een heel lange wachtkamer zonder perspectief is. Child Focus zoekt de jongen. De jeugdbescherming probeert hem te beschermen, maar dat wil hij niet. Het gevaar is reëel dat hij denkt dat hij op zijn achttiende eindelijk aan zijn spaargeld, dat in de loop der jaren via de instellingen voor hem werd gespaard, zal kunnen om een nieuw leven te beginnen. Ik heb daar een stokje voor gestoken. Zijn broer had ook zoiets gedaan, en na één week was al zijn geld op.

Else DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ADHD	attention deficit hyperactivity disorder
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
JAC	jongerenadviescentrum
MOF	als misdrijf omschreven feit
mpi	medisch-pedagogisch instituut
OOOC	onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum
POS	problematische opvoedingssituatie
UKJA	Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen
VK	vertrouwenscentrum kindermishandeling

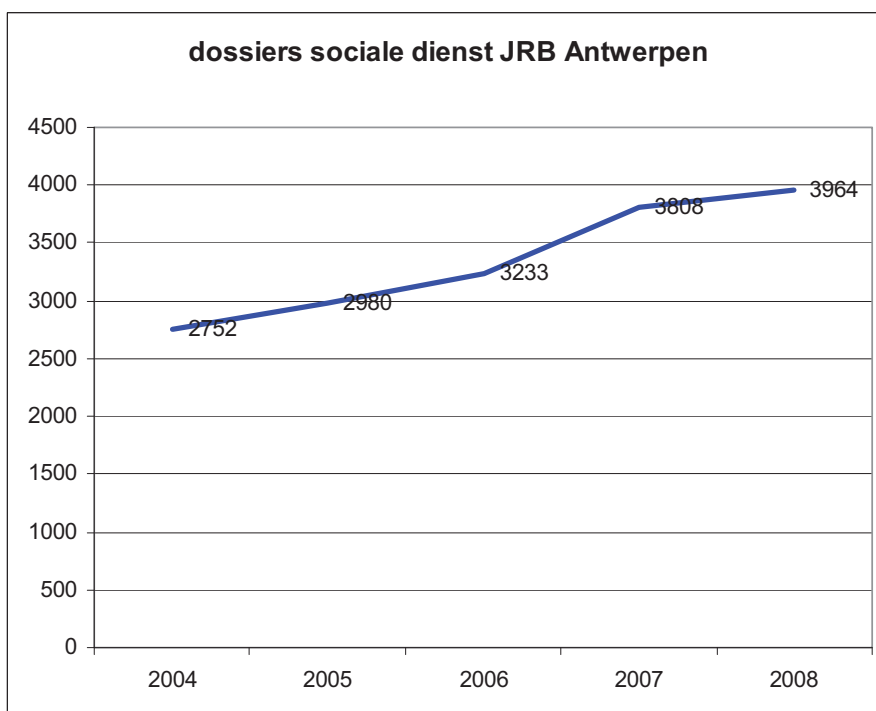
BIJLAGE 1:

Nota van de heer Christian Denoyelle

Hoorzitting 3 februari 2011 voor de Commissie Jeugdzorg van het Vlaams Parlement – uiteenzetting van Christian Denoyelle ¹

1. Situering van de jeugdrechtbank van Antwerpen + enkele cijfers en statistieken

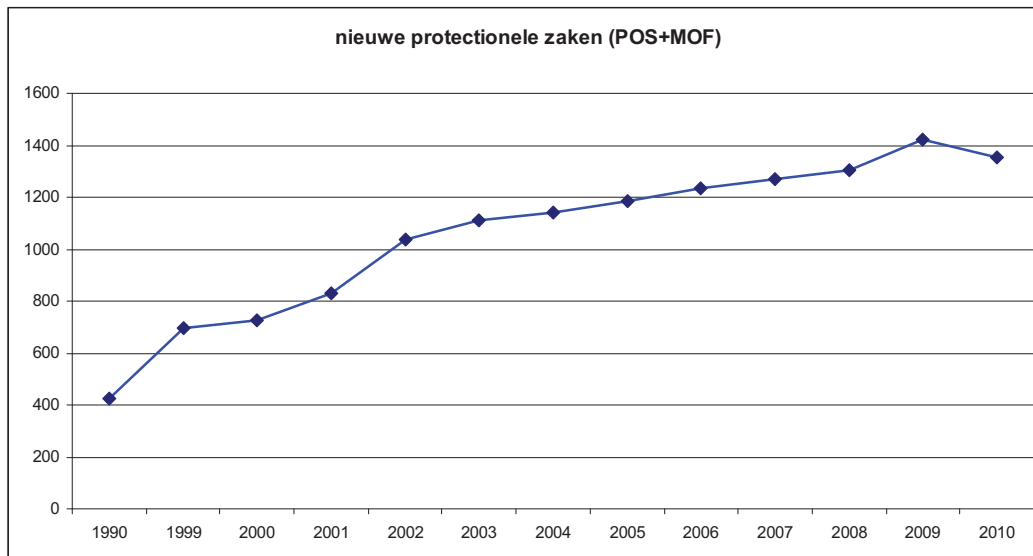
De jeugdrechtbank van Antwerpen heeft jaarlijks bijna 4.000 jongeren op te volgen. Elk jaar worden zo'n 1.000 nieuwe burgerlijke zaken ingeleid. Om organisatorische redenen en met het doel een hogere specialisatiegraad te bereiken, is er sinds 2006 een taakverdeling: momenteel behandelen (slechts) 6 jeugdrechters protectionele dossiers, en 3 jeugdrechters behandelen burgerlijke zaken. Elk van de zes protectionele jeugdrechters volgen dus gemiddeld zo'n 625 jongeren op... ²

De laatste jaren was er steeds een toename van het aantal zaken, maar in 2010 schijnt er (eindelijk) een zeer beperkte daling van nieuwe dossiers te zijn. Waar er in 2009 nog een instroom was van 1.422 nieuwe dossiers, is de teller eind 2010 gestopt op 1.354 nieuwe dossiers. Een daling van 5% t.o.v. 2009 (maar toch nog altijd 87% meer dan de toestand in het jaar 2000).

¹ Jeugdrechter in Antwerpen. Hij spreekt louter in persoonlijke naam en verbindt niet de Antwerpse (jeugd)rechtbank.

² Stand van zaken op 31/12/2010

Op te merken valt dat een jeugdrechter geen rechtstreekse invloed kan uitoefenen op de instroom van dossiers. Het is het openbaar ministerie die de keuze maakt om een minderjarige al dan niet onder toezicht van een jeugdrechter te plaatsen, hetzij op basis van een (hoogdringende) POS-vordering, hetzij op basis van een MOF-vordering, of allebei.

In het algemeen is de bevolkingsdichtheid voor minderjarigen per gerechtelijk arrondissement in Antwerpen behoorlijk groot. Na Brussel hebben vijf gerechtelijke arrondissementen een grotere bevolkingsdichtheid dan het gemiddelde, namelijk Antwerpen (196,80), Kortrijk (129,28), Mechelen (124,31), Dendermonde (119,44) en Gent (91,45). Wat het totale aantal minderjarigen betreft, heeft de provincie Antwerpen het grootste absolute aantal.³

2. De jeugdrechtbank op het kruispunt van welzijn en recht

Het spanningsveld tussen het welzijnswerk of de hulpverleningssector enerzijds en Justitie anderzijds is een bekend gegeven. "Gedwongen hulpverlening" is een vreemd concept: de jeugdrechtbank verplicht kinderen en ouders om zich te laten helpen, en dat óók met de belangen van de maatschappij in het achterhoofd. Het is duidelijk dat zo'n hulpaanbod van overheidswege niet steeds als dusdanig wordt aangevoeld, toch niet door alle betrokkenen.

Anderzijds hopen sommige jongeren of ouders mét een concrete hulpvraag dat de jeugdrechtbank allerlei voorzieningen in verschillende sectoren (tegelijk) kunnen dwingen om onmiddellijk hulpverlening aan te bieden. Ten onrechte dus.

³ Deze gegevens dateren van 1/1/2008, de meest recent beschikbare cijfers van het NIS, zoals verwerkt door Dr. De Clippele in zijn Rapport Brugfunctie Vlaams-Brabant, Limburg en Antwerpen van juli 2009.

3. Maatschappelijke verklaringen voor de toename van dossiers?

Welke de maatschappelijke tendenzen zijn die de stijgende instroom (naar verluidt vooral in Antwerpen) zouden kunnen verklaren, is niet onmiddellijk het terrein van een jeugdrechter. Ongetwijfeld is de stijgende demografische evolutie en het grootstedelijk karakter van Antwerpen een factor⁴, maar de vraag mag gesteld worden of dit de enige elementen zijn die de cijfers kunnen verklaren.

In de eerste plaats kan men zich afvragen of een toename van het aantal maatregelen of het aantal vorderingen de meest correcte indicator is, zeker wanneer de vergelijking wordt gemaakt met andere arrondissementen.

Zijn er in het algemeen meer noden dan vroeger (pakweg 10 jaar geleden) of is er nu in ons arrondissement gewoonweg **meer aandacht voor de behoeften van jongeren**? Wordt er nu minder getolereerd? Wordt er meer geproblematiseerd? Is de vraag naar meer overheidsingrijpen toegenomen? Het is te betwijfelen of hier betrouwbare statistieken over bestaan.

Bovendien schijnen de praktijken over de verschillende jeugdrechtbanken en arrondissementen soms behoorlijk uiteenlopend, zeker als het gaat om het registreren van gegevens.⁵ Dat verhindert niet dat het Antwerpse aandeel in het totaal van de genomen maatregelen van jeugdbescherming groot is en dat de Antwerpse jeugdrechters zich daarvan bewust zijn.⁶

4. Factoren die een invloed (kunnen) hebben op de in- en uitstroom op de jeugdrechtbank

a. Instroom

Zoals reeds aangegeven kan de jeugdrechtbank geen rechtstreekse invloed uitoefenen op de opties die andere instanties nemen om een zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig te (doen) maken.

i. Werking van andere diensten

Een goede voorafgaande "filtering" van de zaken waarin dwang noodzakelijk is, heeft vanzelfsprekend invloed op de instroom van dossiers.

Wanneer een politiedienst voldoende uitgebouwd is en efficiënt gezinnen in problemen kan begeleiden of doorverwijzen naar (vrijwillige) hulpverlening, is gedwongen hulpverlening niet nodig. Omgekeerd zal een performante politiedienst ook vaker probleemsituaties ontdekken en melden aan het Openbaar Ministerie. Merk op dat het nationaal veiligheidsplan 2008-2011 intrafamiliaal geweld als prioritair aan te pakken veiligheidsfenomeen heeft aangewezen. In het arrondissement Antwerpen is een heel bekwame (pro-)actieve jeugdbrigade werkzaam en ook in de zogenaamde buitendiensten is de bekwaamheid en betrokkenheid van de afdelingen "gezin" hoog.

Ook andere actoren hebben invloed op de instroom. Scholen die problemen wel/niet zelf kunnen hanteren, Vertrouwenscentra Kindermishandeling die –in het belang van het

⁴ De stad is een aantrekkingspool voor mensen van allerlei slag, uit verschillende culturen, al dan niet legaal verblijvend op het Belgisch grondgebied.

⁵ In Antwerpen wordt per minderjarige slechts één dossier opgesteld. Dit dossier behelst de POS-vorderingen, MOF-vorderingen en de beschikkingen omtrent het derde deel van het kindergeld. Bijkomende vorderingen van het O.M. ten aanzien van minderjarigen worden aan hun bestaande dossier gevoegd. Vele beslissingen worden om praktische redenen (de grote hoeveelheid!) niet steeds opgenomen in een formele beschikking, maar krijgen de gedaante van briefwisseling (brieven, kantschriften, enz.). Dat neemt niet weg dat tegen elke beslissing van de jeugdrechter hoger beroep kan worden ingesteld, ongeacht de vorm.

⁶ Zie ook de cijfers in het Perspectiefplan van voormalig minister Heeren

kind- al te zware cases signaleren aan het Parket, de laagdrempeligheid van JAC's en CAW's, de snelheid waarmee consultants van Comités voor Bijzondere Jeugdzorg hulpzoekenden kunnen ontvangen, het gezag en effectiviteit van een Bemiddelingscommissie, tot zelfs de wijze waarop advocaten ouders in zwaar conflictueuze burgerlijke procedures bijstaan, kunnen allemaal bijdragen tot een reductie of juist een toename van het aantal dossiers die een jeugdrechtbank moet behandelen.

In dat verband moet de kanttekening worden gemaakt dat de wijze waarop het begrip "vrijwilligheid" concreet wordt ingevuld, van essentieel belang is. In welke mate wordt er verwacht van een niet-betrokken ouder om zijn/haar toestemming te geven? Moet er eensgezindheid zijn van alle direct betrokkenen, inclusief de minderjarige, voor een welbepaald hulpverleningstraject? Volstaat een gebrek aan tegenkanting? Wanneer wordt stimuleren beïnvloeden of druk uitoefenen of zelfs lichte dwang?

Een voorbeeldje: in sommige zaken doet zich een crisis voor waarin dringend ingrijpen vereist is; in wezen is iedereen het er mee eens dat er een of andere vorm van hulp moet komen, maar helaas is een opstart van hulpverlening niet voor meteen of is een gesprek met een consultant of een intake pas gepland over enkele weken. Er wordt dan van overheidswege een reactie verwacht, wat dan wel eens een hoogdringende POS-vordering uitlokt. Vervolgens wordt de jeugdrechter geconfronteerd met dezelfde wachtlijsten als de andere instanties en kan er gediscussieerd worden over de vraag of wel voldaan is aan de wettelijke voorwaarde dat er in casu geen vrijwilligheid is...

ii. Beleid en werking van het openbaar ministerie

In het huidige systeem is de procureur des Konings een spilfiguur : hij beslist of gerechtelijk ingrijpen noodzakelijk is en stuurt dossiers door naar de jeugdrechtbank. Natuurlijk staat ook de procureur niet geïsoleerd en dient hij voort te gaan op basis van wat hij verneemt van hulpverleners, politie, burgers, enz.

Alleszins is het zo dat een kordaat beleid of een beleid waarbij de optie wordt genomen om zo snel als mogelijk een reactie te geven op een gebeurtenis, de kans vergroot op een (al dan niet hoogdringende) POS- of MOF-vordering. Andersom zal een "praetoriaanse" opvolging van minderjarigen leiden tot een belangrijke beperking van het aantal dossiers op de jeugdrechtbank⁷. Maar de keerzijde kan tijdverlies zijn, in die zin dat het herhaaldelijk geven van kansen om zichzelf te herpakken soms uiteindelijk tot niets leidt omdat op het moment dat de jeugdrechtbank wordt ingeschakeld, de meerderjarigheid wenkt.

Het is niet aan rechters om zich over het beleid van het parket uit te spreken. In Antwerpen is er een constructieve professionele samenwerking met respect voor ieders rol.

⁷ De ervaring leert dat het parket van Antwerpen (via briefwisseling en gesprekken met parketcriminologen of magistraten) spijbelaars of jongeren met andere problematieken actief stimuleert om gerechtelijk ingrijpen alsnog te vermijden. Zolang dit niet leidt tot rolverwarring of de exclusieven van de jeugdrechters aantast, is er geen bezwaar.

iii. Werking van de jeugdrechtbank zelf

Ook de jeugdrechtbank staat niet op zichzelf. Er is een zekere dynamiek tussen de jeugdrechtbank en andere actoren. De openheid om samen te werken met andere instanties, de wijze waarop de jeugdrechters en griffiers zich organiseren, de visie en rechtspraak die wordt ontwikkeld (het beleid zo u wil): ook deze elementen kunnen gaandeweg een invloed hebben op de toestroom van dossiers.

Het streefdoel blijft rechtzoekenden zo snel als mogelijk en in de mate van het mogelijke adequaat te helpen. Het is ook de bedoeling om op gepaste en evenwichtige wijze te reageren op vragen van de andere actoren. In Antwerpen is er bv. elke dag, ook op weekend- of feestdagen, minstens één jeugdrechter (en griffier) van permanentie. Er is een cultuur van permanente en effectieve beschikbaarheid. Ook de sociale dienst bij de jeugdrechtbank heeft haar werking op de onze afgestemd en biedt in de mate van het mogelijke ook een (onmisbare en noodzakelijke) meerwaarde met een permanentiedienst (op weekdagen). Ook de jeugdadvocaten hebben sinds lange tijd een permanentie georganiseerd. De jeugdrechtbank van Antwerpen bekijkt haar werking met veel zelfkritiek; zowel de griffie als de jeugdrechters werkten mee aan een doorlichting door de Commissie tot Modernisering van de Rechterlijke Orde in de hoop tot nog betere werkmethodes te komen.

Wat de rechtspraak betreft, is er een reflex bij de jeugdrechters om zich blijvend te bevragen of er wel een noodzaak is van georganiseerde hulpverlening, of dergelijke hulpverlening niet in vrijwilligheid kan/moet, en welke maatregel het belang van de minderjarige het meest kan dienen op zeer korte, korte of middellange termijn.

b. Uitstroom

Daar waar de jeugdrechtbank geen rechtstreekse invloed heeft op de instroom, is er theoretisch vanzelfsprekend wel een belangrijke impact van de beslissingen van de jeugdrechter op de uitstroom.

i. Eens bij de jeugdrechter blijft het bij de jeugdrechter?

Er bestaat een aanvoelen dat, van zodra een dossier aanhangig is gemaakt op de jeugdrechtbank onder welke vorm dan ook (hoogdringende POS, POS, MOF), het soms lang duurt vooraleer het kan worden afgesloten.

Dat kan procedurele redenen hebben (er dient een debat in openbare zitting georganiseerd te worden), maar kan ook te maken hebben met de duidelijkheid en het structurerend kader dat een jeugdrechtbank biedt. Dat schijnt voor sommige cliënten en voorzieningen geruststellend te werken. Een overgang naar de vrijwilligheid vergt in de praktijk vaak een vorm van actie van alle wettelijk betrokkenen wat op zich voor sommigen al een drempel betekent.

Voeg daarbij de concrete invulling van het begrip "vrijwilligheid". De ervaring leert dat een rechterlijke tussenkomst in een hoogdringende POS of zelfs de afwijzing van crisisinterventie vaak toch leidt tot een doorverwijzing in het gedwongen kader.

ii. (Te) lange duur van de maatregelen?

De duurtijd van het toezicht en van het inzetten van de hulpverleningsvormen is afhankelijk van verschillende factoren.

Uiteraard is er het aanvoelen en de rechtspraak van elke rechter die geacht wordt te kiezen voor de (op dat ogenblik) meest gepaste maatregel.

De rechter houdt –evident– rekening met de wettelijke beperkingen. In dat verband is het opvallend dat er verschillen zijn tussen de mogelijkheden en middelen die worden geboden naargelang het een MOF dan wel een POS dan wel een hoogdringende POS betreft. Ook de reële verschillen tussen het aanbod voor jongens en meisjes zijn betreurenswaardig. De buffercapaciteit betreft enkel MOF's. Bovendien is in de wet de verplichting ingeschreven om –wanneer een maatregel wordt gekozen– rekening te houden met de beschikbare capaciteit... In het kader van een POS is een combinatie van maatregelen (zeker wanneer de kost hiervoor alleen ten laste is van het Fonds Jongerenwelzijn) niet mogelijk. En in het uitzonderingskader van een hoogdringende POS kan in theorie niet hetzelfde aanbod gedaan worden als binnen het gewone POS-kader.

Het grootste pijnpunt blijft de onmiddellijke beschikbaarheid van allerhande hulpverleningsvormen, al lijkt het aanbod van (kortdurende) thuisbegeleiding toegenomen te zijn. **Het zou wenselijk zijn dat van in het begin op zeer erg korte termijn de "juiste", meest gepaste hulpverlening kan worden geboden. Dit is thans helaas niet vaak het geval.** Al te vaak worden jongeren voor een korte periode geplaatst in de ene voorziening, "in afwachting van de gepaste vervolghulp" eenvoudigweg omdat andere meer gepaste hulpverlening niet onmiddellijk realiseerbaar is en een verblijf in het thuismilieu tegenaangewezen is.

Het blijkt ook niet vanzelfsprekend om de tussenschotten tussen verschillende sectoren (psychiatrie/gezondheidszorg, jeugdbijstand, onderwijs, gehandicapten) te doorbreken. Vaak komt het voor dat de individuele problematiek de (erg) complexe thuissituatie bemoeilijkt en dat men thuis die individuele problematiek niet meer aankan: de cirkel is rond. Voor de ene is de jongere te jong/oud, te moeilijk hanteerbaar, te gewelddadig, te veel of te lang in ontvluchting (geweest), voor de andere lukt behandeling toch niet door de gebreken in de thuiscontext, is er onvoldoende motivatie van de minderjarige of het thuismilieu, is het gebrek aan taalkennis of zijn de cultuurverschillen onoverkomelijk, brengt een tienerzwangerschap bijzondere problemen met zich mee, enz.

Het is zeker de laatste keuze om jongeren te plaatsen, maar in sommige gevallen zit er helaas niets anders op dan deze gedurende lange tijd te begeleiden of op te vangen. Soms is er eenvoudigweg geen alternatief.

M.i. kan gedwongen hulpverlening slechts effectief en efficiënt zijn wanneer er consequent kan opgetreden worden. Dat zou alvast de kansen op onbedoelde secundaire victimisatie beperken. Het aanbod aan hulpverlening zou dusdanig moeten zijn dat steeds een reëel perspectief bestaat om op korte termijn de gepaste hulpverlening (in het licht van het belang van het kind op middellange termijn) te kunnen opstarten, met –indien nodig– opgelegde time outs (helaas ook met een mate van vrijheidsbeneming).

Is het niet bedenkelijk dat een jeugdrechter de taak krijgt om te bepalen welk hulpverleningstraject gepast is, te beslissen over een ingrijpende vrijheidsbeperking of niet, evenals om mensen te overtuigen of te verplichten tot het aanvaarden van een welbepaalde hulpverleningsvorm, maar de facto toch afhankelijk is van de welwillendheid van voorzieningen (in alle sectoren) én de toevallige beschikbaarheid van plaatsen of andere vormen van hulpverlening om een jongere op te vangen?

Persoonlijke aanbevelingen

De overheid dient m.i. te werken in de richting van

1. meer eenvormigheid over de concepten vrijwilligheid, gedwongen hulpverlening en hoogdringendheid
2. een versterking en ondersteuning van de "vrijwillige" hulpverlening
3. meer multi-disciplinariteit in de hulpverlening
4. meer onmiddellijke beschikbaarheid van hulpverlening, voornamelijk in crisissituaties, zowel residentieel als ambulant
5. meer perspectieven op kortere termijn zowel voor het diagnosticeren van problematieken als plaatsingen
6. meer aandacht voor problematische opvoedingssituaties i.p.v. de focus op crimineel gedrag

Concreter durf ik pleiten voor

1. Het vergroten van de capaciteit voor Crisishulp aan Huis, OOC's, time out-projecten, en gesloten plaatsen voor meisjes
2. Het creëren van (ook semi-gesloten) voorzieningen waar aandacht kan gaan aan zware gedrags-, verslavings- of psychiatrische problematieken
3. Het verder uitbouwen van sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden of systemen zoals GKRB
4. Het toelaten van meerdere maatregelen tegelijkertijd

Christian Denoyelle
Jeugdrechter Antwerpen
1 februari 2011

BIJLAGE 2:

Schriftelijke vragen van commissieleden en antwoord
van de heer Christian Denoyelle

Vragen van mevrouw Marijke Dillen

Hooggeachte Heer Jeugdmagistraat,

Vooreerst houd ik eraan U van harte te danken voor de duidelijke en gemotiveerde uiteenzetting die U hebt gegeven in de Commissie Jeugdzorg. Uw bedenkingen inzake de instroom en uitstroom van dossiers op de jeugdrechtbank hebben aan de Commissie bijzonder interessante informatie bezorgd betreffende de problematiek waar deze Commissie zich over buigt. U hebt een aantal terechte aanbevelingen geformuleerd die zeer nuttig zullen zijn bij het opstellen van de eindbesluiten van deze Commissie.

Graag wil ik U volgende vragen stellen ter verduidelijking :

1. Een jeugdrechter heeft geen rechtstreekse impact op de instroom. Dit is een beslissing van het jeugdparquet. Zonder afbreuk te willen doen aan de onafhankelijkheid van de Magistratuur en het Openbaar Ministerie wil ik de vraag stellen of er inzake de problematiek van de hoge instroom overleg of samenwerking gebeurt met het Jeugdparquet ?

Er is wel informeel overleg of zelfs formeel overleg, maar voornamelijk over praktische zaken. Eenieder houdt zich vanzelfsprekend aan zijn/haar rol. De jeugdrechter heeft op geen enkele wijze kritiek te leveren op het beleid van het openbaar ministerie. Anderzijds zal het Parket wel rekening houden met vaststaande rechtspraak van de jeugdrechters of gaandeweg in de praktijk merken hoe wel/niet op hun vorderingen wordt ingegaan.

Zo bijvoorbeeld betreffende Uw bedenking dat in Antwerpen blijkbaar teveel aandacht gaat naar MOF dossiers in die zin dat een aantal dossiers die eigenlijk POS-dossiers zijn omwille van één bijkomende factor te vlug worden gecatalogeerd als MOF-dossiers door het Jeugdparquet.

Ik heb absoluut niet de bedoeling gehad om te insinueren dat er “te veel” aandacht gaat naar MOF-dossiers. Ik wilde enkel illustreren dat sommige MOFers eigenlijk POSsers zijn en dat in sommige gevallen om technische redenen (snelheid, wettelijke mogelijkheden) de weg van een MOF-vordering wordt ingeslagen. Ik zal niet verbergen dat jeugdrechters soms zélf aandringen op het nemen van een MOF-vordering, bijvoorbeeld omdat dan wél aanspraak gemaakt kan worden op een plaats in de buffercapaciteit van een gesloten gemeenschapsinstelling...

2. Worden er inzake de instroom van MOF-dossiers bepaalde doelgroepen vooropgesteld om prioriteit aan te geven ?

Zo heeft de stad Antwerpen bijvoorbeeld beslist om in het kader van haar drugsactieplan extra aandacht te besteden aan drugshandel en –drugscriminaliteit en aan drinkende en gokkende jongeren. Is er overleg en samenwerking met de stad Antwerpen om de problematiek die de stad wil aanpakken mee te ondersteunen ?

Het komt mij voor dat dergelijke overlegmomenten wel (kunnen) plaatsvinden met het openbaar ministerie. De jeugdrechter kan/mag zich alleszins niet op beleidsmatig vlak engageren, maar dient zich enkel in alle onafhankelijkheid uit te spreken over concrete dossiers. Hoogstens kunnen wij vanuit onze praktijkervaring een aantal problemen onder de aandacht brengen.

3. U klaagt terecht aan dat er geen cumul van mogelijke maatregelen kan toegepast worden bij de POS-dossiers. Hebt U suggesties op welke wijze deze problematiek kan worden verbeterd, rekening houdende met het gegeven dat de Vlaamse bevoegdheden beperkt zijn en m.i. teveel bevoegdheden terzake zich nog situeren op het federale niveau.

Ik ga er van uit dat met een kleine wijziging van het decreet een cumul makkelijk mogelijk kan gemaakt worden (bv. door in de eerste zin van artikel 38,§1 van het Decreet Bijzondere Jeugdbijstand te stellen dat de jeugdrechtbank ‘één of meerdere’ van de volgende maatregelen kan nemen). Het probleem lijkt mij dan eerder van budgettaire aard. Misschien kan overwogen worden om ook alternatieve maatregelen zoals

huisarrest, dienstverlening en vormingsprojecten in POS-zaken mogelijk te maken. Zo kunnen pogingen gedaan worden om ouders te ondersteunen wanneer zij geconfronteerd worden met kinderen die steevast afspraken niet nakomen of te laat van school thuis komen, of om bv. spijbelende jongeren enigszins te activeren, of om jongeren weerbaarder te maken. Maar ook het mogelijk maken van bv. huisarresten in POSsen zal natuurlijk meer capaciteit vragen bij de politie (en de capaciteit is nu al enigszins beperkt voor MOFfen).

4. De beschikbare capaciteit is vaak problematisch en i.p.v. de meest gepaste hulpverlening te voorzien moet U rekening houden met de beschikbare capaciteit op het ogenblik. Een vorige spreker stelde dat instellingen vaak bewust een aantal crisisbedden vrijhouden en niet ter beschikking stellen omwille van de financiële vergoedingen (tot driemaal). Wat is Uw ervaring desbetreffend ?

Ik veronderstel dat het gaat om de vrij te houden crisisplaatsen in het kader van de Integrale Jeugdzorg. Zoals u weet zijn er een beperkt aantal voorzieningen die verplicht zijn om "bedden" vrij te houden voor eventuele korte crisisopnames in vrijwilligheid. Die bedden worden dus in eerste instantie *niet* ten behoeve van jeugdrechtsbankplaatsingen vrijgegeven. Het dient wel gezegd dat er soms iets soepeler wordt omgesprongen met deze voorbehouden plaatsen, in die zin dat de jeugdrechter alsnog die plaats kan invullen indien deze nog niet zijn ingenomen via het zogenoemde "Crisisteam -18" op weekdays om 17 uur (of soms zelfs pas om 20 uur!) en soms wat vroeger tijdens weekends. Vanzelfsprekend is het voor zo'n minderjarige dan ook lang bang afwachten (in de ruimtes van het gerechtsgebouw!) of hem uiteindelijk dat crisisbed zal worden gegund. Desgevallend kan het kind daar dan één nachtje (of een weekend vanaf zaterdag) overbruggen...

5. Pleeggezinnen kunnen een belangrijke ondersteuning bieden. Hoe verloopt in Antwerpen de samenwerking met de Diensten voor pleeggezinnen ?

De opvolging van de pleeggezinnendiensten gebeurt voornamelijk door de consulenten. Persoonlijk heb ik nog geen negatieve ervaringen te melden. Over het algemeen volgen de pleeggezinnenbegeleiders de pleeggezinnen goed genoeg op. Ik weet wel dat een aantal pleegouders zich verenigd hebben en pogen een aantal problemen onder de aandacht te brengen. Anderzijds zeggen collega's me dat sommige pleeggezinnendiensten niet steeds voldoende kritisch zijn voor het pleeggezin zelf en soms weinig oog hebben voor de beleving van de minderjarige zelf in het pleeggezin.

6. Crisishulp aan huis is belangrijk. Hier klaagt U de lange duurtijd en wachtlijsten aan. Kan U ons meer informatie geven betreffende deze wachtlijsten ? Kan het ter beschikking stellen van meer middelen voor de crisishulp deze problematiek oplossen of ervaart U andere knelpunten, zoals bijvoorbeeld het grote personeelsverloop en andere ?

Cijfers en wachttijden kunnen vermoedelijk bekomen worden via de sociale diensten of het Agentschap Jongerenwelzijn. Mijn indruk is wel dat er de laatste weken een lichte verbetering was voor wat betreft kortdurende thuisbegeleiding. Het probleem is natuurlijk dat op een crisismoment (ook in het weekend) onmiddellijk hulp beschikbaar moet zijn, en dan is bij wijze van spreken elke dag wachten er één te veel...

7. In Antwerpen is er een veel te hoge werklast per jeugdmagistraat. Hebt U een idee over de opvang in andere gerechtelijke arrondissementen ?

Het is mij niet helemaal duidelijk of uw vraag doelt op de werklast van de jeugdrechtsbanken dan wel op de opvangmogelijkheden elders.

Het kader van jeugdrechters (en griffiers en referendarissen) is –naar mijn mening- veel te klein. Het spreekt voor zich dat met een caseload van meer dan 600 jongeren per jeugdrechter keuzes moeten gemaakt worden en dat op sommige vlakken aan kwaliteit wordt ingeboet. Een caseload van 250 op te volgen minderjarigen per jeugdrechter zou de kwaliteit van onze dienstverlening in Antwerpen fel verbeteren. Het zou een meer aanklappende aanpak mogelijk maken, wat de wetgever van ons verwacht. Of men kan

in theorie natuurlijk ook een aantal wettelijke opdrachten aan de jeugdrechter ontnemen...

Vergelijkingen van statistieken van verschillende jeugdrechtbanken zijn erg moeilijk te maken omdat er geen eenvormige registratiemethode is. Vandaar dat de grafiek in mijn tekst verwees naar cijfers van de sociale diensten bij de jeugdrechtbank, omdat we zo een zicht krijgen op het aantal unieke minderjarigen dat onder toezicht staat. Dit zegt ook niet alles want ook het aantal feiten dat een jongere pleegt of de relatieve ernst van de feiten, is evenzeer van belang om een evaluatie te maken van de werkdruk. Bovendien zijn ook niet alle jongeren onder toezicht gesteld van de sociale dienst, omdat het weinig zin heeft om zo'n opvolging door een consulent te bevelen als dat in de praktijk toch dode letter zou blijven (bv. jongeren die geen gekende verblijfplaats hebben in Vlaanderen én een hier niet-courante taal spreken én erg veel onduidelijkheid laten bestaan over de thuiscontext, wat hulpverlening fel bemoeilijkt).

Hieronder vindt u een tabel met de cijfers van de sociale diensten bij de jeugdrechtbank van Vlaanderen van 2009. Mogelijks zijn er recentere cijfers te verkrijgen via het Agentschap Jongerenwelzijn.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SDJ Antwerpen	2752	2980	3233	3808	3964	4182
SDJ Brugge	758	769	759	771	727	913
SDJ Brussel	764	756	787	747	817	953
SDJ Dendermonde	1141	1089	1163	1219	1378	1522
SDJ Gent	670	721	827	855	865	960
SDJ Hasselt	623	634	686	658	856	775
SDJ Ieper	238	286	305	281	300	302
SDJ Kortrijk	651	719	719	806	665	826
SDJ Leuven	672	640	678	679	629	844
SDJ Mechelen	538	540	594	637	603	636
SDJ Oudenaarde	289	276	315	337	383	431
SDJ Tongeren	641	706	749	776	872	740
SDJ Turnhout	463	509	513	552	585	700
SDJ Veurne	156	165	188	203	208	228

Officiële cijfers van de effectieve kaders van jeugdrechters in de verschillende arrondissementen heb ik niet. Vermoedelijk kunnen deze via de FOD Justitie bekomen worden.

Wat betreft de opvangmogelijkheden over de verschillende arrondissementen, moet ik opmerken dat de meeste voorzieningen het liefst regionaal werken. Dat is te begrijpen vanuit het oogpunt dat hulpverlening best zo dicht mogelijk aansluit bij de concrete leefwereld van de jongere en van diens familie, al was het maar om praktische redenen (verplaatsingen, school, enz.). Dat neemt niet weg dat wij ons in crisissituaties of bij opvangproblemen in het Antwerpse toch moeten richten tot voorzieningen in de rest van Vlaanderen of Brussel, uit pure noodzaak. Sommige (zeldzame) voorzieningen zijn dan gelukkig bereid om toch de minderjarige in crisis (dus voor een dag of enkele dagen) op te vangen, als zij effectief die mogelijkheid hebben.

8. Hoe verloopt de samenwerking met de Jeugdadvocaten ?

Over het algemeen ervaar ik deze als zeer positief. Af en toe wordt er overleg gepleegd om de algemene werking van de jeugdrechtbank zo vlot mogelijk te laten verlopen, wat uiteraard van belang is voor de advocaten, maar vooral ook voor de partijen/betrokkenen (de kinderen, hun gezinnen, de begeleiders van de voorzieningen, enz.).

9. U hebt verwezen naar het project Pieter Simenon voor knelpunt dossiers. Kan U hierover meer informatie geven ?

Het betrof een PEL-project; een project ervaringsleren. Ook andere voorzieningen bieden dit aan. Ik veroorloof mij te verwijzen naar hun website : zie

http://www.osbj.be/?action=project_detail&id=61&titel=Project+ErvaringsLeren +

Het wettelijk kader voor het “knelpunt dossier” betreft het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de voorwaarden voor de experimentele subsidiëring van een aanvullend geïndividualiseerd hulpaanbod in de intersectorale aanpak van knelpunt dossiers (B.S.06.07.2009). (zie <http://www.juriwel.be/smartsite.net?id=11242>)

Hartelijk dank !

Marijke DILLEN

Vragen van mevrouw Mieke Vogels

Hierbij mijn vraag:

Uit onderzoek (van sociologen[©]) op vraag van de provincie Antwerpen –gepresenteerd op onze commissie – bleek duidelijk dat er in Antwerpen een verschuiving is van de vrijwillige hulpverlening, hulp die wordt opgestart door het comité, naar de gedwongen hulpverlening, hulpverlening opgestart door de jeugdrechter plaats vindt. U pleitte terecht voor een versterking van de vrijwillige hulpverlening en verwees onder meer naar het probleem van de (on) beschikbaarheid van de vrijwillige hulpverlening tijdens het weekend. Ziet u nog andere voorstellen om de vrijwillige hulpverlening te versterken? Behalve de (misschien klassieke) vraag naar kaderuitbreiding, lijkt mij het debat over “wat is vrijwillig?” (waarnaar ik al verwezen heb in mijn uiteenzetting) alsook over het beroepsgeheim belangrijk. Dat alles neemt niet weg dat er toch steeds een problematische restcategorie zal blijven bestaan waar dwang noodzakelijk voor is en waar de grote principes van in het (vrijwillige) welzijnswerk (zelf hulpvragen stellen, een erg sterke vertrouwelijkheid, enz.) amper kunnen toegepast worden.

Momenteel wordt de toegang tot de vrijwillige jeugdhulpverlening hertekent in het kader van de integrale jeugdhulpverlening. Er komt een nieuwe toegangspoort. Vorige week sprak ik nog met de verantwoordelijke van een voorziening in het Antwerpse. Hij beweerde dat het voorliggend model van toegangspoort de drempel tot de vrijwillige hulpverlening nog zou verhogen en de instroom via de jeugdrechtbank alleen maar zou laten toenemen.

Bent u het eens met deze stelling?

Ik kan slechts afgaan op de principes die zijn ontwikkeld in de nota/concepttekst ITP. Veel hangt af van de wijze waarop deze principes in de praktijk geconcretiseerd zullen worden (bv. de werking van de procedure “Maatschappelijke Noodzaak”, alsook de effectiviteit van de voorziene samenwerkingsprotocollen tussen de Toegangspoort en de netwerken NRTJ). Aangezien in zekere zin de dubbele buffer van de Bemiddelingscommissie en het Parket wordt afgeschaft, én een rechtstreekse toegang tot de jeugdrechter zou worden voorzien, is een verhoging van de instroom niet zo onwaarschijnlijk.

Werden de jeugdrechters betrokken bij de totstandkoming van deze nieuwe toegangspoort tot de vrijwillige hulpverlening?

Bij het opmaken van de conceptnota zijn bij mijn weten geen jeugdrechters geconsulteerd (misschien omdat het accent voornamelijk ligt op de hulpverlening in vrijwilligheid?). Recent zou de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten wél zijn geconsulteerd voor de verdere legistieke uitwerking van de nota.

Ik wil de Heer Denoyelle nog danken voor zijn bevroegen tussenkomst en voor het antwoord op bovenstaande vragen.

Vriendelijke groeten,

Mieke Vogels

Vragen vanuit de N-VA fractie aan jeugdrechter Denoyelle.

Voor MOF-dossiers zijn er duidelijke richtlijnen. Wat met POS-dossiers.

Zijn er normen, afspraken die jeugdrechters, openbare aanklagers hanteren : wat is een problematische opvoedingssituatie, mishandeling, verwaarlozing, gevaar voor de veiligheid, Wanneer moeten we ingrijpen ? Of is dit afhankelijk van het 'doorzettingsvermogen' van de aanmelder ? Of is het afhankelijk van de 'overlast' die de jongere veroorzaakt aan de maatschappij ?

Behalve de bewoordingen van het decreet zijn er bij mijn weten geen uitdrukkelijke normen of afspraken. Wat er ook van zij: meestal is het vrij duidelijk wanneer overheidsingrijpen werkelijk gerechtvaardigd is. De vraag is dan eerder wélke vorm van hulpverlening gepast is op zeer korte termijn, korte termijn, middellange of langere termijn. En helaas is de keuze dan vaak beperkt tot het aanbod op dát ogenblik. Dat de beslissing om in te grijpen zou afhangen van de overlast t.a.v. de maatschappij, durf ik bij POSSen te betwijfelen. Bij ernstige overeenstemmende vermoedens van misbruik, verwaarlozing of mishandeling zal uiteraard onmiddellijk ingegrepen worden. Het beoordelen van een POS gaat over de verhouding "draagkracht en draaglast" binnen het gezin. Maar deze evaluatie van de risico's en de inschatting of dwanghulpverlening echt wel noodzakelijk is, is inderdaad een enigszins subjectieve inschatting. Wat voor de ene ver over de schreef is, uiterst gevaarlijk en hoogdringend, is voor de andere minder problematisch en niet zo urgent. Niemand heeft een glazen bol en elke situatie is anders. Wit of zwart bestaat niet. Het is nu eenmaal erg moeilijk om in grijze situaties te zeggen wat aanvaardbaar is en wat niet, of aan welke precieze randvoorwaarden moet voldaan zijn om opnieuw van een niet-zo-problematische opvoedingssituatie te kunnen spreken. Telkens is het –uiteindelijk- aan de jeugdrechter om alle elementen af te wegen en te beslissen óf er iets dan wel wát er dient te gebeuren.

We vernamen dat de openbare aanklager een belangrijke inbreng heeft in de beslissing. Kunnen we stellen dat hij het dossier volledig volgt, van aanmelding tot het afsluiten en dat de jeugdrechter op basis van zijn advies en de ingebrachte argumenten van alle betrokkenen op de zitting de uiteindelijke beslissing neemt. Is de visie van de openbare aanklager in bepaalde dossiers bindend. Om welke redenen ? Welke invloed heeft de advocaat van de jongere.

Het O.M. heeft de facto voornamelijk invloed bij de start van het dossier. In de loop van het dossier volgt de procureur het gezin eerder van op afstand op. De jeugdrechter en de consulenten zijn meer bij machte (en verplicht) om de jongere van zeer nabij op te volgen. De visie van het O.M. is niet bindend; het is de rechter die de uiteindelijke beslissing neemt over welke hulp moet/zal opgelegd worden. Het is wel zo dat het advies van de sociale dienst vaak (maar niet altijd!) wordt gevolgd. Daarnaast kan ik er op wijzen dat het O.M. de fundamentele beginkeuze maakt om een dossier te beschouwen als een MOF, dan wel een POS, dan wel allebei. Ook in een lopend dossier kan het O.M. het dossier enigszins in bepaalde richtingen sturen of de jeugdrechter verzoeken bepaalde maatregelen te nemen. Daarbij kan het een opportuniteitskeuze zijn van het Parket om, wanneer een minderjarige nieuwe straffeiten pleegt, telkens een MOF-vordering te nemen, hetzij om de processen-verbaal ter inlichting over te maken aan de jeugdrechter die dan desgevallend een wijzigende maatregel kan nemen. De advocaat verleent bijstand en verheldert t.a.v. de minderjarige wat er allemaal gebeurt of kan gebeuren. Indien de advocaat de minderjarige al langere tijd bijstaat en er een persoonlijke band heeft mee kunnen opbouwen, kan hij met meer overtuigingskracht bepaalde hulpverleningspistes suggereren of juist pleiten voor het stopzetten van gedwongen hulpverlening. De advocaat kan ook bijzondere punten onder de aandacht brengen of wantoestanden (bv. gedrag/houding ouders of derden) aanklagen. Vooral in twijfelgevallen kan een onderlegde advocaat een meerwaarde bieden en de zaken positief beïnvloeden.

In MOF-dossiers is er de verplichting om een einddatum voor de genomen maatregel vast te leggen. In de POS-dossiers is dit onduidelijk.

De consulent werkt samen met de betrokkenen en in het belang van de minderjarige een traject uit, in de meest optimale situatie. Daarbij stellen we in praktijk vast dat de jeugdrechter de lange termijnprojecten niet dikwijls steunt. De maatregel wordt hoogstens voor één jaar vast gelegd. Voor de jongere en zijn opvangplaats geeft dit weinig toekomstperspectief, het is telkens afwachten. Je kan niet in één jaar recht zetten wat jaren verknoeid is. In het kader van begeleiding en (her)opvoeding is het meestal het beter voor de minderjarige (en zijn ouders) dat hij weet, ik woon voor lange tijd, in dit pleeggezin of in deze setting.

Zijn er cijfers en motiveringen van deze beslissingen.

Het is het decreet die per maatregel de maximumtermijn bepaalt (zie art. 38). De termijnen gaan van (al dan niet verlengbare) 30 dagen, 60 dagen, 6 maanden tot maximaal 1 jaar. Hier is slechts 1 uitzondering op: pleegplaatsingen van jonge kinderen kunnen voortduren zonder jaarlijkse evaluatiezitting tot 13 jaar, precies om de betrokkenen rust, stabiliteit en voorspelbaarheid te geven. Maar de rechter is niet verplicht om inderdaad zo'n langdurige plaatsing te installeren, precies omdat een periodieke evaluatie van de maatregel soms echt nuttig is (situaties kunnen veranderen!). Het is misschien nuttig op te merken dat in de praktijk een oriëntatie van 30 dagen quasi-nooit voorkomt en er stevast een verlenging tot nogmaals 30 dagen is. Het valt te overwegen om het decreet in die zin aan te passen.

Cijfers over langdurige plaatsingen kan ik u helaas niet verschaffen.

In welke mate maakt een jeugdrechter de keuze : in het belang van het kind ?

Het antwoord is kort: ALTIJD. Ook het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind stelt immers dat de belangen van het kind de eerste overweging vormen wanneer maatregelen betreffende kinderen worden genomen (art.3.1.) Het punt is dat het begrip "belang van het kind" eigenlijk een open norm is die dus steeds concreet moet worden ingevuld. Wat in het belang is van het kind is tijdsgebonden, afhankelijk van de context, enz. Aldus is het nemen van een maatregel "in het belang van het kind" soms te bekijken op zeer erg korte termijn (bv. zorgen voor –letterlijk- een slaapplek), korte termijn (bv. een oriëntatie in een OOC), middellange of lange termijn (bv. thuisbegeleiding, plaatsing in een begeleidingstehuis, enz.).

In hoeveel dossiers moet er een dringende maatregel genomen worden om de veiligheid van kinderen te garanderen omwille van 'opvoedingsonbekwaamheid' die zich uit in de vorm van fysieke en psychische agressie en verwaarlozing ten aanzien van het kind. Dit zijn situaties die je niet met enkele ingrepen kan bijsturen. En worden de kinderen in bepaalde situaties toch terug naar huis verwezen, om welke redenen en onder welke voorwaarden. Wat met volgende kindjes die geboren worden in dit gezin, krijgen de ouders onvoorwaardelijk een nieuwe kans ?

Zijn hier cijfers van, hoe is de verhouding van dit aandeel in het totaal van de dossiers op de jeugdrechtbank ?

Op het niveau van de jeugdrechtbank bestaan hier helaas geen cijfers over. Dit wordt alleszins niet automatisch geregistreerd door de griffie. Ik vermoed dat het Agentschap Jongerenwelzijn hier mogelijks meer zicht op heeft. Kinderen worden in de mate van het mogelijke steeds georiënteerd naar hun thuismilieu, van zodra er waarborgen zijn voor de fysieke, zedelijke en psychische veiligheid. Dit inschatten van veiligheidswaarborgen is geen makkelijke opdracht, waarbij de rechter met gezond verstand zich grotendeels moet verlaten op adviezen van o.m. leerkrachten, hulpverleners die het gezin opvolgen, en consulenten. Omzichtigheid is geboden.

De generatie-problematiek is inderdaad reëel. Telkens opnieuw wordt de afweging van risicofactoren t.o.v. protectieve factoren gemaakt. Het hangt echt af van geval tot geval. Bij sommige ouders zullen op een bepaald moment (!) de veiligheidswaarborgen als onvoldoende worden ingeschat en zullen zij –in hun ogen- niet de kans krijgen om hun ouderschapsrol te vervullen; bij anderen zal er misschien al erg snel hulpverlening de ouders komen ondersteunen. Het is soms kiezen tussen de pest en de cholera. Bij wijze

van voorbeeld: een baby die kort na de geboorte is geplaatst, zal zich misschien niet gezond kunnen hechten wat op termijn kan leiden tot gedragsproblemen en een problematische verhouding met zijn ouders, zodat er mogelijks in een eerste stadium geopteerd wordt voor het behoud van het kind in zijn niet-optimale milieu...

BIJLAGE 3:

Presentatie van de heer Christian Denoyelle

Instroom en uitstroom van dossiers op de jeugdrechtbank

enkele persoonlijke bedenkingen ten
behoefte van de commissie
Jeugdzorg van het Vlaams Parlement

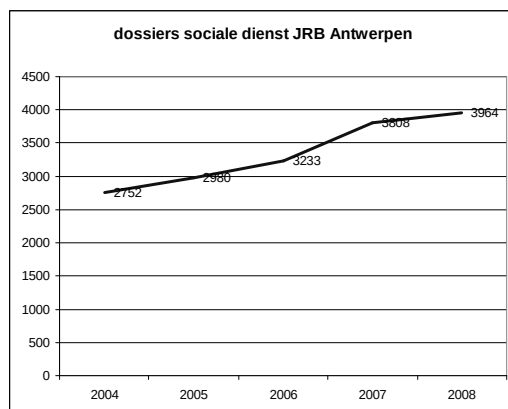
Christian Denoyelle
jeugdrechter Antwerpen
2 februari 2011

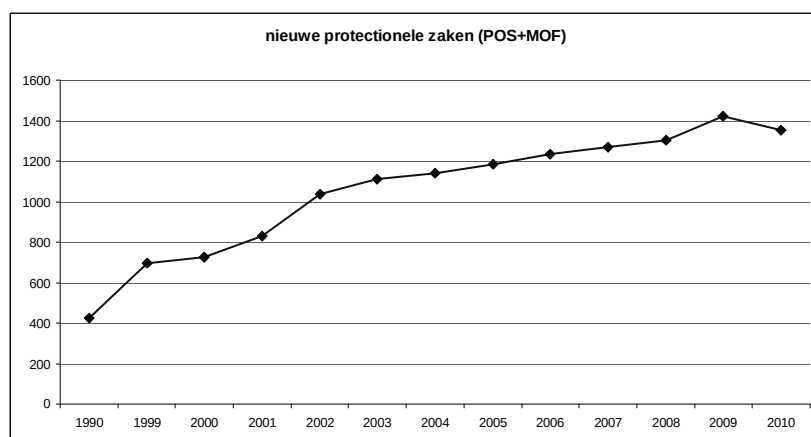
Overzicht

- ▣ Situering en enkele cijfers
- ▣ Op het kruispunt van welzijn en recht
- ▣ Maatschappelijke verklaringen?
- ▣ Factoren die de instroom beïnvloeden
- ▣ Factoren die de uitstroom beïnvloeden
- ▣ Aanbevelingen

Situering en cijfers

Situering en cijfers (2)

Situering en cijfers (3)

- ❑ In Antwerpen gemiddeld 625 jongeren onder toezicht per jeugdrechter per jaar
- ❑ Jeugdrechter heeft geen rechtstreekse impact op de instroom!

Welzijn en recht...

- ❑ Het concept gedwongen hulpverlening ?
 - Mensen verplichten om zich te laten helpen? - Motivatie?
 - Hulpverleners verplichten om mensen te helpen?

Maatschappelijke verklaringen?

- Demografische evolutie?
- Grootstedelijk karakter Antwerpen?
 - Hoge bevolkingsdichtheid
 - Groot totaal aantal minderjarigen
 - Algemene samenlevingskwesties: verschillende culturen, illegaal verblijf, kansarmoede, enz.
- Zijn er meer noden dan vroeger of is er nu meer aandacht voor?

Factoren met invloed op de instroom

- andere (filterende) diensten
 - Uitbouw, organisatie, prioriteiten
politiediensten : wie zoekt, die vindt!
 - Scholen, VK, JAC's, CAW's
 - CBJ en BC
 - Concrete invulling "vrijwilligheid" is essentieel!
- het openbaar ministerie = spilfiguur
- de jeugdrechtbank zelf
 - Zo snel als mogelijk adequaat helpen en reageren (bv. permanentie)
 - Zelfkritiek

Factoren met invloed op de uitstroom

- Na dwang geen vrijwilligheid meer? Is de structuur die de JRB biedt (te) geruststellend?
- Welke maatregel is gepast?
 - Wettelijke beperkingen en discrepanties:
 - verschillen MOF, POS, HPOS
 - Jongens/meisjes
 - Rekening houden met de beschikbare capaciteit op dat ogenblik
 - Geen cumul in POS?
 - Evocatie door Hof? Burgerlijke zaken blijven burgerlijk, protectionele blijven protectioneel.
 - Van in het begin de juiste maatregel ! De praktijk is helaas quasi-altijd : "in afwachting van de gepaste vervolghulp"...
 - Rondjes draaien...
- Gedwongen hulpverlening is slechts effectief en efficiënt wanneer er consequent kan opgetreden worden

Aanbevelingen

- Eenduidigheid over concepten vrijwilligheid, gedwongen hulp en hoogdringendheid
 - Versterken "vrijwillige" hulpverlening
 - Meer onmiddellijke beschikbaarheid van hulpverlening
 - Meer perspectieven op kortere termijn zowel voor diagnosticeren als plaatsingen
 - Meer aandacht voor POS i.p.v. focus op crimineel gedrag
- DUS:
- Vergroten capaciteit C.A.H., OOC's, TO, gesloten plaatsen voor meisjes
 - Creatie van (ook semi-gesloten) voorzieningen waar aandacht kan gaan aan zware gedrags-, verslavings- of psychiatrische problematieken
 - Uitbouwen sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden of systemen als GKRB
 - Toelaten van combinatie van maatregelen in POS

Besluit

- ▣ De positieve of negatieve dynamiek bij andere actoren verminderen of vermeerderen het aantal dossiers in het gedwongen kader
- ▣ Geef ons de mogelijkheden om onmiddellijk de meest gepaste hulpverleningsvorm aan te bieden!
- ▣ Bedankt voor uw aandacht.
- ▣ Vragen?